

บทที่ 2

การทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การศึกษา “สถานการณ์และแนวทางการใช้ ICT เพื่อการพัฒนากลุ่มสตรีด้อยโอกาสในประเทศไทย” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสถานการณ์เกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารหรือ ICT ในกลุ่มสตรีด้อยโอกาสในประเทศไทยเพื่อให้สามารถเข้าถึงและใช้ประโยชน์จาก ICT ได้อย่างทั่วถึง และเท่าเทียมกับบุคคลทั่วไป ประกอบด้วยแนวคิดหลัก ๆ ที่เกี่ยวข้องคือ

- 1) นโยบายและแนวทางการพัฒนาสตรีและที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาสตรีด้อยโอกาสของกระทรวงพัฒนาสังคมและทรัพยากรมนุษย์
 - 2) เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (ICT) กับการพัฒนาสังคม
 - 2.1) เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (ICT) ที่นำมาใช้กับการพัฒนา
 - 2.2) แผนการขับเคลื่อนเศรษฐกิจดิจิทัล (Digital Economy) ภายใต้นโยบายไทยแลนด์ 4.0
 - 2.3) สื่อ ICT หรือสื่อดิจิทัลที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุมชนภายใต้นโยบายไทยแลนด์ 4.0
 - 3) กลยุทธ์การพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศในภาคสังคม (e-Society)
 - 3.1) นโยบายการพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศในภาคสังคม
 - 3.2) ยุทธศาสตร์การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ด้วย ICT
 - 4) เป้าหมายเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการพัฒนาด้านสังคม (e-Society)
 - 5) งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- ดังรายละเอียดแต่ละประเด็นคือ

1) แนวทางการพัฒนาสตรีและที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาสตรีด้อยโอกาสของกระทรวงพัฒนาสังคมและทรัพยากรมนุษย์

นโยบายต่างๆที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาความเข้มแข็งของสตรี ประกอบด้วย

1.1) อนุสัญญาว่าด้วยการขจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีในทุกรูปแบบ (Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women, CEDAW)

ประเทศไทยในฐานะที่เป็นสมาชิกขององค์การสหประชาชาติได้เข้าร่วมเป็นภาคีอนุสัญญาว่าด้วยการขจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีในทุกรูปแบบ (Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination Against Women, CEDAW) วันที่ 8 กันยายน พ.ศ. 2528 อนุสัญญา CEDAW ได้กำหนดหลักการสำคัญ 3 ประการ ได้แก่ (1) ให้ความสำคัญความเสมอภาคเท่าเทียมกัน (substantive equality) (2) ไม่เลือกปฏิบัติ (non-discrimination) และ (3) เป็นหน้าที่ของรัฐ (state obligation) โดยทบบัญญัติจัดทำขึ้นเพื่อปรับปรุงและประกันพัฒนาการและความก้าวหน้าของสตรี ทั้งในด้านนิติบัญญัติ การศึกษา สุขภาพ ความมั่นคงใน

ชีวิตและร่างกาย เศรษฐกิจ วัฒนธรรม การเมือง การปกครอง และอื่นๆ ที่เหมาะสมบนพื้นฐานของความเสมอภาคระหว่างหญิงและชาย สารสำคัญของอนุสัญญา คือ การจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีทุกรูปแบบ รวมทั้งการประกันว่าสตรีและบุรุษมีสิทธิที่จะได้รับการปฏิบัติและการดูแลจากรัฐอย่างเสมอภาคกัน

1.2) ปฏิญญาปักกิ่งและแผนปฏิบัติการเพื่อความก้าวหน้าของสตรี (Beijing Declaration and Platform for Action, BFPa) ประเทศไทยยังมีการยอมรับปฏิญญาปักกิ่งและแผนปฏิบัติการเพื่อความก้าวหน้าของสตรี (Beijing Declaration and Platform for Action, BFPa) ซึ่งเป็นเอกสารจากการประชุมสตรีโลกครั้งที่ 4 ซึ่งจัดที่กรุงปักกิ่ง ประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน ในปี พ.ศ. 2538 ซึ่งไทยได้ให้การรับรองร่วมกับประเทศอื่นๆอีก 189 ประเทศ เพื่อแสดงความมุ่งมั่นที่จะดำเนินการเพื่อส่งเสริมหลักการ “ความเสมอภาคการพัฒนา และสันติภาพ” เพื่อประโยชน์แก่มนุษยชาติ

1.3) ปฏิญญาและเป้าหมายการพัฒนาแห่งสหัสวรรษ (Millennium Development Goals, MDGs)
สู่เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน คือ เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals, SDGs) ภายใต้กรอบสหประชาชาติ ได้รับการรับรองจากภาคีสมาชิกเข้าร่วมทั้ง 189 ประเทศ จากการประชุมสุดยอดแห่งสหัสวรรษ ณ สำนักงานใหญ่สหประชาชาติ เมื่อเดือนกันยายน พ.ศ. 2543 (ค.ศ. 2000) เพื่อยืนยันหลักการสากลเรื่องการพัฒนาที่มีคนเป็นศูนย์กลาง และการพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยได้ระบุเรื่อง การส่งเสริมความเท่าเทียมทางเพศและส่งเสริมบทบาทสตรี ซึ่งเป้าหมายการพัฒนาแห่งสหัสวรรษ มีเอกลักษณ์อยู่ที่ความมุ่งมั่นในการบรรลุข้อผูกพันของปฏิญญาสหัสวรรษ ซึ่งร่วมลงนามโดยผู้นำโลกที่มุ่งมั่นจะขจัดความยากจนให้หมดไปจากโลก และยกระดับชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชน และในปี ค.ศ. 2015 องค์กรสหประชาชาติได้กำหนดเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals, SDGs) ประกอบด้วย 17 เป้าหมายหลักที่ต้องการบรรลุและดำเนินการให้ได้ภายในปี ค.ศ. 2030 (พ.ศ. 2573) โดยมีเป้าหมายที่เกี่ยวข้องกับภารกิจของกรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ คือ เป้าหมายที่ 5 “*บรรลุความเสมอภาคระหว่างเพศ และให้อำนาจผู้หญิงและเด็กผู้หญิงทุกคน*” (Achieve gender equality and empowerment all women and girls) ซึ่งมีสาระสำคัญ ได้แก่ ยุติการเลือกปฏิบัติทุกรูปแบบที่มีต่อผู้หญิงและเด็กหญิงในทุกที่ ขจัดความรุนแรงทุกรูปแบบที่มีต่อผู้หญิงและเด็กหญิงทั้งในที่สาธารณะและที่รโหฐาน รวมถึงการค้ามนุษย์ การกระทำทางเพศ และการแสวงประโยชน์ในรูปแบบอื่น ขจัดแนวปฏิบัติที่เป็นภัยทุกรูปแบบ อาทิ การแต่งงานในเด็กก่อนวัยอันควรโดยการบังคับและการทำลาอวัยวะเพศหญิง ยอมรับและให้คุณค่าต่อการดูแลและการทำงานบ้านแบบไม่ได้รับค่าจ้าง โดยจัดเตรียมบริการสาธารณะ โครงสร้างพื้นฐาน และนโยบายการคุ้มครองทางสังคม ให้และสนับสนุนความรับผิดชอบร่วมกันภายในครัวเรือนและครอบครัว ตามความเหมาะสมของแต่ละประเทศ สร้างหลักประกันว่า ผู้หญิงจะมีส่วนร่วมอย่างเต็มที่และมีประสิทธิภาพ และมีโอกาสที่เท่าเทียม

1.4) ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2560 – 2579)

ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2560 – 2579) เป็นแผนแม่บทหลักของการพัฒนาประเทศไทย ให้มีความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน โดยได้กำหนดวิสัยทัศน์ไว้ว่า “ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศที่พัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” โดยวิสัยทัศน์ดังกล่าวต้องตอบสนอง ต่อผลประโยชน์แห่งชาติ อันได้แก่ การมีเอกราช อธิปไตย และบูรณาภาพแห่งเขตอำนาจรัฐ การดำรงอยู่อย่าง มั่นคงยั่งยืนของสถาบันหลักแห่งชาติ การดำรงอยู่อย่างมั่นคงของชาติและประชาชนจากภัยคุกคามทุกรูปแบบ การ อยู่ร่วมกันในชาติอย่างสันติสุข เป็นปึกแผ่นมีความมั่นคงทางสังคมท่ามกลางพหุสังคม และการมีเกียรติและศักดิ์ศรี ของความเป็นมนุษย์ ความเจริญเติบโตของชาติ ความเป็นธรรมและการอยู่ดีมีสุขของประชาชน ความยั่งยืนของ ฐานทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม ความมั่นคงทางพลังงาน อาหารและน้ำ ความสามารถในการรักษา ผลประโยชน์ของชาติภายใต้การเปลี่ยนแปลงของสภาวะแวดล้อมระหว่างประเทศ และการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ ประสานสอดคล้องกันด้านความมั่นคงในประชาคมอาเซียนและประชาคมโลกอย่างมีเกียรติและศักดิ์ศรี ประเทศไทยไม่เป็นภาระของโลก และสามารถเกื้อกูลประเทศที่มีศักยภาพทางเศรษฐกิจที่ด้อยกว่า

1.5) แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับต่างๆ

ฉบับที่ 11 (พ.ศ.2555-2559)

แผนพัฒนาสตรีในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ.2555-2559) ยุทธศาสตร์ ที่ 2 การพัฒนาศักยภาพและเพิ่มโอกาสทางเศรษฐกิจและสังคมของสตรีไทย กล่าวว่า เพื่อสร้างสังคมไทยที่มีความ เป็นธรรม ยุติธรรม โดยเน้นให้สตรีทุกกลุ่มมีโอกาส เข้าถึงและได้รับการศึกษา ทุกระดับ มีโอกาสเรียนรู้ตลอดชีวิต รวมถึงการพัฒนาศักยภาพด้านต่าง ๆ อย่างเหมาะสม สตรีได้รับการปฏิบัติอย่างเสมอภาคและมีโอกาสเข้าร่วมทาง เศรษฐกิจและสังคม โดยแนวทางการพัฒนาเน้นการเสริมสร้างและพัฒนาศักยภาพสตรีไทยผ่านระบบการพัฒนา ทักษะและระบบการศึกษาที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ รวมทั้งการส่งเสริมให้สตรีได้เข้าถึงและพัฒนาความรู้ ด้านเทคโนโลยีสมัยใหม่ เพื่อให้รู้เท่าทันและสามารถใช้เทคโนโลยีในการพัฒนาศักยภาพของตนเองและครอบครัว การพัฒนาโลกและปรับปรุงกฎหมาย กฎระเบียบ เพื่อเอื้อให้ผู้หญิงมีโอกาสเข้าร่วม และรับประโยชน์จากระบบ เศรษฐกิจและสังคม โดยเฉพาะการเข้าถึงแหล่งเงินทุนที่ถูกต้องและเหมาะสม รวมทั้งการสนับสนุนและจัด การศึกษาและสร้างองค์ความรู้เพื่อพัฒนาองค์ความรู้ด้านการเพิ่มโอกาสและศักยภาพของสตรีทางเศรษฐกิจและ สังคม รวมทั้งการนำความรู้มาใช้ประโยชน์ (สำนักงานกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว, 2554 : แผนพัฒนาสตรี ในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ.2555-2559)

ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 – 2564)

หลักการสำคัญของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 โดยมุ่งบรรลุเป้าหมายในระยะ 5 ปี และบรรลุเป้าหมายการ พัฒนาในระยะยาวตามยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ที่เน้นการยึดกรอบแนวคิดและหลักการสำคัญดังนี้

- (1) การน้อมนำและประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
- (2) คนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนาอย่างมีส่วนร่วม

(3) วิสัยทัศน์ภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติและเป้าหมายอนาคตประเทศไทย ปี พ.ศ. 2579 และ

(4) หลักการนำไปสู่การปฏิบัติให้เกิดผลสัมฤทธิ์อย่างจริงจังใน 5 ปี ที่ต่อยอดไปสู่ผลสัมฤทธิ์ที่เป็นเป้าหมายระยะยาวในยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี

โดยให้ความสำคัญกับการกำหนดทิศทางการพัฒนาที่มุ่งสู่การเปลี่ยนผ่านประเทศไทยจากประเทศที่มีรายได้ปานกลางไปสู่ประเทศที่มีรายได้สูง มีความมั่นคงและยั่งยืน สังคมอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข และนำไปสู่การบรรลุวิสัยทัศน์ระยะยาว 20 ปี ของยุทธศาสตร์ชาติคือ ความ “มั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน” ของประเทศ โดยมีเป้าหมายและแนวทางการพัฒนา 3 ประการ ที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดทิศทางและยุทธศาสตร์การพัฒนาศตวรรษที่ 21 ดังนี้

1) การพัฒนาศักยภาพคนให้สนับสนุนการเจริญเติบโตของประเทศและการสร้างสังคมสูงวัยอย่างมีคุณภาพ ในเรื่องการพัฒนาศักยภาพคนในทุกช่วงวัย การยกระดับคุณภาพการศึกษาและการเรียนรู้ให้มีคุณภาพเท่าเทียมและทั่วถึง การพัฒนาด้านสุขภาพ และการสร้างสภาพแวดล้อมและนวัตกรรม ที่เอื้อต่อการดำรงชีพในสังคมสูงวัย

2) การลดความเหลื่อมล้ำในสังคม ในเรื่องการยกระดับรายได้และสร้างโอกาสในการประกอบอาชีพ การจัดบริการทางสังคมให้ทุกคนตามสิทธิขั้นพื้นฐาน และเน้นการสร้างภูมิคุ้มกันระดับปัจเจก การสร้างความเสมอภาคในการเข้าถึงทรัพยากร และการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมอย่างเสมอภาค

3) การสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจและแข่งขันได้อย่างยั่งยืน โดยส่วนที่เน้นการพัฒนาภาคการผลิต ภาคอุตสาหกรรม การพัฒนาด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และนวัตกรรม เพื่อรองรับการขยายตัวทางเศรษฐกิจ และการเตรียมความพร้อมด้านบุคลากรและแรงงาน

1.6) ยุทธศาสตร์การพัฒนาศตวรรษที่ 21 พ.ศ. 2560 – 2564

กรอบทิศทางของยุทธศาสตร์การพัฒนาศตวรรษที่ 21 พ.ศ. 2560 – 2564 ได้กำหนดกรอบความคิด เพื่อตอบสนองความต้องการในการพัฒนาประเทศ เพื่อสร้างสังคมที่เท่าเทียมกัน และเผชิญกับประเด็นท้าทายต่างๆ 5 ยุทธศาสตร์ ดังนี้

ยุทธศาสตร์ที่ 1 ปรับเปลี่ยนเจตคติของสังคมในประเด็นความเสมอภาคเท่าเทียมกันระหว่างหญิงชาย (Paradigm Shift Measures)

ยุทธศาสตร์ที่ 2 เสริมพลัง เพิ่มบทบาทการมีส่วนร่วม เพื่อพัฒนาสังคมและคุณภาพชีวิตแก่สตรีทุกกลุ่มและทุกระดับ (Empowerment Measures)

ยุทธศาสตร์ที่ 3 พัฒนาเงื่อนไขและปัจจัยที่เอื้อต่อการพัฒนาศตวรรษที่ 21 ที่มีประสิทธิผลและเสมอภาค (Enabling Condition Measures)

ยุทธศาสตร์ที่ 4 กำหนดมาตรการเฝ้าระวัง ขจัดปัจจัยเสี่ยง ป้องกัน คุ้มครอง ช่วยเหลือ และเยียวยา (Protective and Corrective Measures)

ยุทธศาสตร์ที่ 5 สร้างความเข้มแข็งของกลไก และกระบวนการพัฒนาศตวรรษที่ 21

(Strengthen WID Mechanism and Processes)

ดังรายละเอียดโดยสังเขปแต่ละประเด็นคือ

ยุทธศาสตร์ที่ 1 ปรับเปลี่ยนเจตคติของสังคมในประเด็นความเสมอภาคเท่าเทียมกันระหว่างหญิงชาย

(Paradigm shift Measures)

ปัญหาเจตคติและค่านิยม ซึ่งมีอิทธิพลต่อการกระทำพฤติกรรม การตัดสินใจ และการกำหนดกฎหมาย นโยบาย เพื่อส่งเสริมความเสมอภาค ความเท่าเทียมกันทางเพศ และการจัดการเลือกปฏิบัติในรูปแบบต่างๆ เช่น

1) การปรับเจตคติของคนไทยโดยรวมให้มีค่านิยมด้านความเสมอภาคระหว่างหญิงชาย ความเป็นธรรม และมีพฤติกรรมที่เหมาะสม

1.1) พัฒนาการความรู้เพื่อแสวงหามาตรการเชิงรุก และแนวทางเชิงสร้างสรรค์ที่เหมาะสมในกำหนดวิธีการการปรับเจตคติของกลุ่มเป้าหมายต่างๆ ในสังคมไทยให้มีค่านิยม และสามารถกระตุ้นให้เกิดพฤติกรรมที่เหมาะสมในบริบทวัฒนธรรมประเพณีของสังคมไทย

1.2) เผยแพร่และรณรงค์สร้างความรู้ความเข้าใจผ่านสื่อต่างๆ เกี่ยวกับประโยชน์และความสำคัญในการสร้างสังคมเสมอภาค

2) การสร้างเครือข่ายพันธมิตรกับสื่อแขนงต่างๆ เพื่อร่วมรณรงค์ในการสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาสตรี และการรณรงค์สร้างค่านิยมและวัฒนธรรมเสมอภาคระหว่างหญิงชาย

2.1) ดำเนินการร่วมกับองค์กรสื่อและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อกำหนดมาตรฐานหลักเกณฑ์ และความเหมาะสมในการนำเสนอของสื่อและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง สนับสนุนให้มีการผลิตสื่ออย่างสร้างสรรค์เพื่อสร้างความตระหนักเกี่ยวกับศักดิ์ศรีคุณค่าความเป็นมนุษย์และความเสมอภาคระหว่างหญิงชาย

2.2) สร้างเครือข่ายติดตามและเฝ้าระวังสื่อที่เป็นภัย และตรวจสอบสื่อที่ขาดจรรยาบรรณ และนำเสนอภาพลักษณ์สตรีในทางที่ไม่เหมาะสม

ยุทธศาสตร์ที่ 2 เสริมพลังและเพิ่มบทบาทการมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาสังคมและคุณภาพชีวิตสตรี ทุกกลุ่มและทุกระดับ (Empowerment Measures)

ผู้หญิงเป็นทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณค่าและมีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศในทุกมิติ และมีความสำคัญต่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ โดยการเพิ่มพลังแก่สตรีทุกกลุ่ม และทุกระดับในการร่วมขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศ โดยเฉพาะกลุ่มที่อยู่ในภาวะลำบาก หรือกลุ่มด้อยโอกาส โดยเน้นให้สตรีมีสุขภาพ (กายและจิต) สุขภาพที่ดี สตรีสามารถเข้าถึงบริการสาธารณสุขขั้นพื้นฐานต่างๆ ที่ได้มาตรฐานมีระดับการศึกษา และความรู้ที่เพียงพอต่อการประกอบอาชีพที่มั่นคง การพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนเอง ครอบครัวและชุมชน มีการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง โดยสามารถเข้าใจและใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีที่ทันสมัย เพื่อเข้าถึงข้อมูลความรู้ และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตอย่างมีศักยภาพ รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง และมีส่วนร่วม

ยุทธศาสตร์ที่ 3 พัฒนาเงื่อนไขและปัจจัยที่เอื้อต่อการพัฒนาสตรีที่มีประสิทธิผลและเสมอภาค

(Enabling Condition Measures)

เพื่อการพัฒนาศักยภาพการพัฒนาสตรี และการเสริมสร้างคุณภาพชีวิตของสตรีในสังคมไทยทุกกลุ่มทุกวัยเพื่อนำไปสู่การสร้างสังคมไทยให้เป็นสังคมที่สงบสุข มั่นคงปลอดภัย สตรีอยู่ในครอบครัว ชุมชน และสังคมที่อบอุ่นและมั่นคงปลอดภัย ปราศจากความรุนแรงทุกรูปแบบ ลดหรือขจัดปัญหาความเหลื่อมล้ำ

ยุทธศาสตร์ที่ 4 กำหนดมาตรการเฝ้าระวังขจัดปัจจัยเสี่ยงเพื่อป้องกันคุ้มครองช่วยเหลือและเยียวยา

(Protective and Corrective Measures)

เน้นการพัฒนาปรับปรุงมาตรการ กฎหมาย กลไก และกระบวนการที่เกี่ยวกับการพัฒนาสตรี เพื่อนำไปสู่การมีสังคมที่เท่าเทียมกัน สตรีมีโอกาสและมีส่วนร่วมในทางเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง อย่างเต็มศักยภาพและเท่าเทียมกัน ลดปัญหาความเหลื่อมล้ำ และปัญหาความยากจนของกลุ่มเป้าหมายสตรีที่ด้อยโอกาส รวมทั้งสร้างสังคมไทยให้เป็นสังคมที่สงบสุข มั่นคงปลอดภัย ปราศจากความรุนแรงทุกรูปแบบ ยุทธศาสตร์นี้ กำหนดแนวทางการพัฒนาสตรีที่ยังเป็นปัญหาสำคัญ คือ ความรุนแรงในครอบครัว ชุมชน และสังคม ที่จำเป็นต้องดำเนินการอย่างเร่งด่วนยุทธศาสตร์นี้ กำหนดแนวทางในการป้องกัน แก้ไข และช่วยเหลือผู้ประสบปัญหาอย่างครบวงจร เนื่องจากเป็นปัญหาที่มีความละเอียดอ่อนมาก ในการดำเนินการจึงจำเป็นต้องมีผู้เชี่ยวชาญที่เป็นสหวิชาชีพและดำเนินการอย่างมืออาชีพ นำไปสู่การป้องกัน เยียวยาผู้กระทำและผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรง ไม่ให้เกิดการกระทำซ้ำหรือทวีความรุนแรงมากขึ้น

ยุทธศาสตร์ที่ 5 สร้างความเข้มแข็งของกลไก และกระบวนการพัฒนาสตรี (Strengthen WID

Mechanism and Processes)

ให้ความสำคัญในการพัฒนาและสร้างความเข้มแข็งสตรีในฐานะที่เป็นทรัพยากรมนุษย์ที่สำคัญของประเทศ ให้อำนาจต่อการเปลี่ยนแปลงที่กำลังเกิดขึ้นในอาเซียนและในโลก ส่งเสริมการพัฒนาสตรีสร้างความเสมอภาคและขจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีในทุกรูปแบบ โดยมีการจัดตั้งกลไกการดำเนินการเพื่อส่งเสริมงานด้านการพัฒนาสตรี การขจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรี และส่งเสริมความเสมอภาคและเท่าเทียมระหว่างเพศ 3ระดับคือ 1) กลไกทางรัฐสภา 2) กลไกระดับชาติ 3) กลไกส่วนกลาง ส่วนจังหวัด และองค์กรเครือข่าย (กรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2560)

2) เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (ICT) กับการพัฒนาสังคม

เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (ICT) มีบทบาทและความสำคัญเป็นอย่างมากกับชุมชนหรือสังคมที่จะทำให้ประชาชนหรือผู้ใช้เข้าถึงแหล่งความรู้และแหล่งข้อมูลได้มากและรวดเร็ว ซึ่งเป็นกลไกที่สำคัญในการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ต่าง ๆ ให้เกิดขึ้นในชุมชนในอันที่จะนำความรู้ต่าง ๆ เหล่านั้นไปพัฒนาคุณภาพชีวิต ฉะนั้นบทบาทหลักของ ICT กับการพัฒนาสังคมสู่สังคมคุณภาพจึงประกอบด้วยบทบาทดังต่อไปนี้

- บทบาทการให้บริการผู้ใช้ให้ได้รับการบริการ การบริหารการจัดการของรัฐที่ดีขึ้น เช่น การทำ

บัตรประชาชนที่พบว่าปัจจุบันมีความสะดวกและรวดเร็วมากขึ้น การเปิดโอกาสให้ชุมชนได้รับข้อมูลต่าง ๆ ของรัฐ โดยผ่านช่องทางการบริการโทรคมนาคม เช่น การใช้โทรศัพท์มือถือ การใช้จดหมายอิเล็กทรอนิกส์ (e-mail) ในการเชื่อมต่อระหว่างชุมชนกับสถาบันอื่น ๆ นอกชุมชน เป็นต้น

- บทบาทต่อการสร้างงาน สร้างรายได้แก่ชุมชน ดังจะเห็นได้จากประเทศอินเดียและอีกหลายประเทศที่มีการให้บริการข้อมูลข่าวสารทางโทรศัพท์ (Call Center) มากเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ
- เปิดโอกาสให้ชุมชนที่อยู่ห่างไกลได้มีโอกาสเผยแพร่ข้อมูลของตนเองสู่ทั่วโลก
- เปิดโอกาสให้ชุมชนได้มีโอกาสเข้าถึงข้อมูลข่าวสารด้านการตลาด โดยการใช้อินเทอร์เน็ตในการเข้าถึง ทั้งนี้จะทำให้ชุมชนสามารถทราบข้อมูลด้านต่าง ๆ เกี่ยวกับการตลาดแล้ว ยังทำให้ช่วยลดต้นทุนในการผลิต อันไปสู่การสร้างรายได้ที่มากขึ้นและลดความยากจนซึ่งจะเป็นแนวทางในการพัฒนาศักยภาพของคนในชุมชนในด้านอื่น ๆ ตามมาเพิ่มขึ้น ๆ ขึ้น

จากบทบาทดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า ICT เป็นเครื่องมือที่สำคัญของสังคมสารสนเทศและเศรษฐกิจแห่งความรู้ โดยเฉพาะในยุคเศรษฐกิจดิจิทัลที่ ICT สามารถช่วยสร้าง รวบรวม จัดเก็บ และใช้ความรู้และสารสนเทศใหม่ ๆ ได้อย่างรวดเร็วและทั่วถึงเพิ่มมากยิ่งขึ้น ๆ ขึ้นในปัจจุบัน เพื่อช่วยให้คนทุกคนจากทุกพื้นที่ที่เข้าถึง ICT สามารถติดต่อกับบุคคลและทรัพยากรต่าง ๆ ได้ทั่วโลก หรือช่วยให้สามารถร่วมมือกันสร้างและเผยแพร่ความรู้รวมทั้งได้รับประโยชน์จากความรู้นั้น ๆ ร่วมกันอย่างเท่าถึง เพราะความต้องการ และการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นและเกี่ยวข้องกับการพัฒนาในปัจจุบัน ในทุกมิติต้องการให้ทุกคนมีความรู้ใหม่ วิธีคิดใหม่ ทักษะใหม่เพื่อสามารถตอบสนองสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป โดยเน้นการประเมินความต้องการและความก้าวหน้าในการเรียนรู้ของตนเองได้ตลอดชีวิต แต่อย่างไรก็ตามจากผลการดำเนินงานเกี่ยวกับการนำ ICT ไปใช้ในการพัฒนาชุมชนหรือสังคมไทยในปัจจุบันยังนับว่าประสบผลสำเร็จในระดับต้นๆเท่านั้น เนื่องจากการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่รองรับการใช้ ICT ในชุมชนยังอยู่ในขั้นของการพัฒนาและการขยาย ความต่อเนื่องของหน่วยงานในระดับนโยบายที่เกี่ยวข้อง การทำงานเชิงบูรณาการระหว่างทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และทุกระดับเพื่อที่จะทำให้ ICT สามารถเข้าถึงและก่อให้เกิดการใช้ประโยชน์ที่เท่าเทียมสูงสุดร่วมกันทั้งประเทศ (กมลรัฐ อินทรทัศน และคณะ, 2548)

2.1) เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (ICT) ที่นำมาใช้กับการพัฒนา

สรุปออกเป็นประเด็นหลัก ๆ ดังต่อไปนี้คือ

- เทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ที่นำมาใช้กับการพัฒนาสังคมสู่สังคมคุณภาพประกอบด้วย ฮาร์ดแวร์ ซอฟต์แวร์ ข้อมูล บุคลากร และนโยบายตลอดจนระเบียบปฏิบัติต่าง ๆ ตลอดจนบริบทหรือสภาพแวดล้อมที่เกื้อหนุน ทั้งนี้การดำเนินงานที่จะนำ ICT มาใช้เพื่อการพัฒนาจำเป็นต้องมีทุก

องค์ประกอบ ซึ่งเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ดังกล่าวจะมาใช้เพื่อการบริหารวิชาการชุมชน เช่น การจัดการทรัพยากรทางวิชาการเคลื่อนที่การจัดประชุมสัมมนา ฝึกอบรม ข้อมูลต่าง ๆ เหล่านี้สามารถบันทึกไว้ในระบบรูปแบบต่าง ๆ เพื่อให้สามารถเรียกใช้ได้ใน การวางแผนและการตัดสินใจในโครงการต่าง ๆ ทั้งด้านการพัฒนา ด้านศิลปวัฒนธรรมประเพณีของชุมชน เพื่อเก็บข้อมูลทางด้านศิลปวัฒนธรรมให้คนที่อยู่ในชุมชนสามารถค้นหาข้อมูลเพื่อการศึกษาจากของจริง

- เทคโนโลยีสื่อสารโทรคมนาคมเป็นเทคโนโลยีเกี่ยวกับการสื่อสารทางไกลที่สามารถช่วยให้เกิดการสื่อสารส่งผ่านข้อมูลและสารสนเทศจากที่หนึ่งไปยังอีกที่หนึ่งได้อย่างรวดเร็ว แต่ทว่าเทคโนโลยีสื่อสารโทรคมนาคมโดยภาพรวมที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุมชน การพัฒนากลุ่มด้อยโอกาสยังขาดความพร้อมเป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งเครือข่ายของโทรคมนาคม เช่น ระบบสื่อสารโทรคมนาคม ระบบอินเทอร์เน็ตในรูปแบบต่าง ๆ ยังไม่เพียงพอและคุณภาพไม่สูงพอ จึงทำให้คนในชุมชนไม่สามารถเข้าถึงสารสนเทศและความรู้ได้ตามที่ตนต้องการ ทั้งนี้ปัจจัยที่จะก่อให้เกิดการใช้เครือข่ายของการสื่อสารโทรคมนาคมประกอบด้วยความเร็วของการสื่อสาร การเข้าใช้สารสนเทศร่วม การเปลี่ยนผ่านจากรูปภาพสู่มีเดียเดียว ความสามารถในการเข้าใช้ได้ทันทีทันใด ความสามารถในการเข้าถึงได้ทุกทุกที่เวลา มีการแสดงผลอย่างชาญฉลาดและง่ายต่อการติดตั้ง ดังนั้นเทคโนโลยีสื่อสารโทรคมนาคมจึงเป็นองค์ประกอบที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาสังคมสู่สังคมคุณภาพได้ เช่นเดียวกัน

การกำหนดแนวทางการใช้ ICT กับการพัฒนาสังคมสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ นั้น ควรมีการกำหนดแนวทางให้สอดคล้องกับความต้องการใช้งานของชุมชนเป็นสำคัญ ทั้งนี้มีนักวิชาการได้เสนอ รูปแบบของการให้บริการ ICT เพื่อนำไปปรับใช้เป็นแนวทางการใช้ ICT กับการพัฒนาในบริบทต่าง ๆ ดังนี้ (กมลรัฐ อินทรทัศน์ และคณะ, 2548)

- การให้บริการคอมพิวเตอร์อินเทอร์เน็ต นับว่าเป็นกลไกหนึ่งที่สำคัญในการลดช่องว่าง ด้าน IT ของคนในชุมชน ทั้งนี้จะเป็นการเชื่อมโยงเข้ากับหน่วยงานอื่น ๆ ในชุมชนนั้น ๆ เช่น อบต. โรงเรียน เป็นต้น
- การจัดฝึกอบรมให้แก่คนในชุมชนได้รู้จักวิธีการเข้าถึงสารสนเทศที่ตนต้องการ นับว่า เป็นรูปแบบที่มีจัดทำกันโดยทั่วไป ซึ่งถือว่าเป็นกลไกสำคัญที่สามารถช่วยสร้างทักษะพื้นฐานด้าน IT ให้กับคนในชุมชนในการเข้าถึงสารสนเทศและความรู้ในโอกาสต่อไป
- การใช้เทคโนโลยีสื่อสารโทรคมนาคมเป็นศูนย์กลางข้อมูลข่าวสารของชุมชน แนวทาง ดังกล่าวนี้นี้ จะมีการพัฒนาเพื่อให้สอดคล้องกับกระแสการกระจายอำนาจสู่ชุมชน ซึ่งชุมชนจำเป็นต้องใช้ข้อมูลข่าวสารเพื่อบริหารจัดการตนเอง ทั้งนี้การใช้ข้อมูลข่าวสารดังกล่าวทำให้ข้อมูลข่าวสารต้องมีการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบ เพื่อเอื้อให้คนในชุมชนได้เข้าถึงสารสนเทศที่ต้องการได้อย่างสะดวกและ รวดเร็ว

2.2) แผนการขับเคลื่อนเศรษฐกิจดิจิทัล (Digital Economy) ภายใต้นโยบายไทยแลนด์ 4.0

กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม ได้กำหนดนโยบายในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจดิจิทัลในทุกมิติ รวมทั้งการสานต่อยุทธศาสตร์ตามแผนพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม โดยนายพิเชษฐ ดุรงคเวโรจน์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม (ดีอี) ได้กำหนดนโยบายของกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมเพื่อการขับเคลื่อนตามแผนพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมอย่างต่อเนื่อง โดยในปี 2560 กระทรวงได้ทำการสานต่อแผนงานที่สำคัญทั้งการลงทุนและการพัฒนาโครงการต่าง ๆ ซึ่งยังคงเป็นช่วงคาบเกี่ยวของการวางรากฐานตามแผนพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมระยะที่ 1 (Digital Foundation) โดยทำการสานต่อตามยุทธศาสตร์กระทรวง 4 ด้าน คือ ยุทธศาสตร์ที่ 1 การพัฒนาฐานรากเพื่อเศรษฐกิจดิจิทัล เป็นการเตรียมการขยายโครงสร้างพื้นฐานทางดิจิทัลให้ครอบคลุมทั่วประเทศ รวมทั้งรองรับประชาคมอาเซียนด้วยแผนงานและโครงการสำคัญ ๆ 5 เรื่อง ได้แก่ (1) การติดตั้งโครงข่ายอินเทอร์เน็ตในพื้นที่ห่างไกลให้ทั่วถึงและเท่าเทียม เป้าหมาย 30,000 หมู่บ้านทั่วประเทศ พร้อมให้บริการอินเทอร์เน็ตไร้สาย ในพื้นที่สาธารณะของหมู่บ้าน เป้าหมาย เพื่อเพิ่มโอกาสให้ประชาชนในพื้นที่ที่ปัจจุบันไม่มีศักยภาพเชิงพาณิชย์และไม่มีบริการอินเทอร์เน็ตความเร็วสูง (30 Mbps) สามารถเข้าถึงเครือข่ายอินเทอร์เน็ตความเร็วสูง ได้เทียบเท่าประชาชนในเมือง ในวงเงินงบประมาณรวม 15,000 ล้านบาท โดยคณะรัฐมนตรีมีมติเมื่อวันที่ 7 ธันวาคม 2559 มอบหมายให้ บริษัท ทีโอที จำกัด (มหาชน) : TOT เป็นผู้ดำเนินการตั้งแต่ช่วงต้นปี 2560 (2) การพัฒนาระบบลงทะเบียนการใช้บริการอินเทอร์เน็ตไร้สาย (Free Wi-Fi) ในรูปแบบของ Smart sign-on ที่สามารถใช้ได้กับโครงข่ายของผู้ให้บริการที่เข้าร่วมโครงการทั่วประเทศ (3) การเชื่อมโยงโครงสร้างพื้นฐานดิจิทัลระหว่างประเทศ โดยการเพิ่มประสิทธิภาพโครงข่ายอินเทอร์เน็ตระหว่างประเทศสู่การเป็นศูนย์กลางการแลกเปลี่ยนข้อมูลดิจิทัลของภูมิภาคอาเซียน (ASEAN Digital Hub) ด้วยการขยายความจุระบบเคเบิลใต้น้ำระหว่างประเทศ ในวงเงินงบประมาณรวม 5,000 ล้านบาท ซึ่ง บริษัท กสท. โทรคมนาคม จำกัด (มหาชน) (CAT) เป็นผู้ดำเนินการ โดยเริ่มดำเนินการภายในปี 2560 (4) โครงการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและยกระดับบริการอิเล็กทรอนิกส์ โดย สำนักงานรัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์ (5) โครงการบรอดแบนด์ความเร็วสูง 1.6 ล้านพอร์ต และท่อไร้สายใต้ดิน โดย TOT (6) โครงการโครงข่ายเคเบิลใต้น้ำไควันแอส แอสแปซิฟิกเกตเวย์ APG (Asia Pacific Gateway) โดย CAT ยุทธศาสตร์ที่ 2 การพัฒนาส่งเสริมเศรษฐกิจและสังคมดิจิทัล ด้วยแผนงานสำคัญๆ 5 เรื่อง คือ การส่งเสริมธุรกิจดิจิทัลเกิดใหม่ (Tech Startup) มุ่งเน้นการสร้างธุรกิจด้วยเทคโนโลยีดิจิทัลให้เกิดเป็นสินค้าและบริการใหม่บนพื้นฐานของการสร้างสรรค์นวัตกรรม เพื่อส่งเสริมผู้ประกอบการดิจิทัลรายใหม่ การส่งเสริมการสร้างสภาพแวดล้อม (eco-system) ที่เอื้อต่อการดำเนินธุรกิจในยุคดิจิทัล อาทิ ศึกษาแนวทางการเชื่อมโยงข้อมูลสินค้าและกระบวนการตรวจสอบย้อนกลับสินค้า การพัฒนาฐานข้อมูลและข้อมูลเพื่อทำมาตรฐานสินค้าด้วยมาตรฐานสากล การพัฒนาระบบการออกไปกำกับภาษีอิเล็กทรอนิกส์ การพัฒนาระบบและเชื่อมโยงระบบการออกไปรับรองและใบอนุญาตทางอิเล็กทรอนิกส์ เพื่อการอำนวยความสะดวกทางการค้า การพัฒนาระบบที่อยู่อาศัยของชุมชนต่าง ๆ ให้ทันสมัย (Smart living community) เพื่อคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นและยั่งยืน การยกระดับศูนย์การเรียนรู้ ICT ชุมชน เป็นศูนย์ดิจิทัลชุมชนที่

ไม่เพียงแต่เพิ่มโอกาสทางการเข้าถึงให้สามารถใช้บริการภาครัฐ เช่น การติดต่อราชการ การสาธารณสุข ผ่านเทคโนโลยีดิจิทัลในชุมชน การส่งเสริมการใช้ดิจิทัลอย่างสร้างสรรค์ (digital literacy) การให้บริการอินเทอร์เน็ตความเร็วสูงสาธารณะด้วยการนำร่องในเมืองที่มีความพร้อมต่าง ๆ ด้วยการพัฒนาให้เป็นเมืองที่ทันสมัย (Smart city) เช่นที่จังหวัดภูเก็ต จังหวัดเชียงใหม่ จังหวัดขอนแก่น เป็นต้น การพัฒนาระบบระเบียบสุขภาพอิเล็กทรอนิกส์ส่วนบุคคล ยุทธศาสตร์ที่ 3 การส่งเสริมการสร้างบริการดิจิทัล เป็นการยกระดับการบริการของหน่วยงานภาครัฐ โดยมีแผนงานสำคัญ ๆ ได้แก่ 1) ด้านกระบวนการดำเนินการภาครัฐ การบูรณาการข้อมูลและระบบงานภาครัฐ เพื่อสนับสนุนมาตรการและนโยบายของรัฐ การบูรณาการศูนย์ข้อมูลภาครัฐ (Government Data Center Consolidation) การพัฒนาโปรแกรมและระบบการติดต่อสื่อสารแบบออนไลน์ สำหรับหน่วยงานภาครัฐ ผ่านอุปกรณ์สื่อสารแบบเคลื่อนที่ (Government Mobile Private Communication) 2) ด้านการอำนวยความสะดวกแก่ประชาชนในการใช้บริการภาครัฐ ประกอบด้วยกิจกรรมส่งเสริมผู้ประกอบการที่เริ่มต้นธุรกิจ (Doing Business Platform Starting Phase) การลดสำเนากระดาษเพื่อบริการประชาชนนำร่อง 7 กระทรวง (Smart Service) ศูนย์บริการภาครัฐสำหรับประชาชน (Gov Channel) 3) การพัฒนาและขยายผลต่อเนื่องสำหรับสถาบันพัฒนาบุคลากรด้านดิจิทัลภาครัฐ (Thailand Digital Government Academy : TDGA) เพื่อการพัฒนาหลักสูตรต่างๆให้สามารถเปิดให้เรียนออนไลน์จากระบบเปิดที่ให้ใช้งานฟรี และรองรับผู้เรียนจำนวนมาก (Massive Open Online Courseware (MOOC) โดยทำเป็นโครงการนำร่องเรียกว่า Thai MOOC 4) การพัฒนาบุคลากรด้านเทคโนโลยีดิจิทัล 5) การสร้างเครือข่ายรักษาความปลอดภัยในโลกไซเบอร์ โดยอาศัยผลจากการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์รองรับมิติด้านสังคม ให้ประชาชนทำหน้าที่เฝ้าระวังและส่งสัญญาณเตือนภัย รวมทั้งการปลูกฝังและสร้างเยาวชนรุ่นใหม่ 6) การเพิ่มประสิทธิภาพระบบบริการออนไลน์สำหรับประชาชนและหน่วยงานภาครัฐ (Home Guard) และยุทธศาสตร์ที่ 4 การส่งเสริมและเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการและเตือนภัยด้านอุตุนิยมนิเวศด้วยเทคโนโลยีดิจิทัล

อาจกล่าวได้ว่า ทิศทางการดำเนินงานของกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมจะเน้นสอดคล้องกับแผนพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมใน 6 มิติ คือ มิติด้านโครงสร้างพื้นฐานโดยสัดส่วนของประชาชนที่สามารถเข้าถึงในการใช้อินเทอร์เน็ตในพื้นที่ห่างไกลรวมกว่า 30,000 หมู่บ้านจะเพิ่มขึ้นให้เห็นชัดเจน มิติด้านเศรษฐกิจ ประชาชนทุกกลุ่มมีความเท่าเทียมกันทางการแข่งขัน การเรียนรู้และสามารถประกอบอาชีพด้วยเทคโนโลยีดิจิทัลผ่านช่องทางต่าง ๆ มากขึ้น มิติด้านสังคมประชาชนสามารถเข้าถึงความรู้ที่เหมาะสมและเพียงพอ สามารถดูแลตัวเองและครอบครัวได้ดีขึ้น มิติด้านรัฐบาล มุ่งเน้นการบูรณาการข้อมูล เพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารงานมากขึ้น มิติด้านทุนมนุษย์ โดยประชาชนสามารถเข้าถึงองค์ความรู้มากขึ้น และมีด้านความมั่นคง โดยเริ่มตั้งแต่ปี 2560 กลไกทางกฎหมายจะมีความชัดเจนและเป็นส่วนสำคัญในการส่งเสริมความมั่นคงและลดภัยคุกคามจากโลกไซเบอร์ได้ นอกจากนี้ กระทรวงฯ จะเน้นการพัฒนาและขับเคลื่อนเศรษฐกิจ สังคมฐานความรู้ และขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ โดยมีหน่วยงานภาครัฐและภาคธุรกิจต่าง ๆ นำระบบดิจิทัล มาใช้ในการพัฒนาศักยภาพและประสิทธิภาพของการให้บริการ โดยการดำเนินงานดังกล่าวจะ เน้นการบูรณาการการทำงานร่วมกันระหว่างภาครัฐและเอกชนเพื่อขับเคลื่อนเทคโนโลยีดิจิทัลเข้าสู่ทุกมิติ ทุกภาคส่วน เกิด

ประโยชน์สูงสุดต่อประเทศชาติ และเตรียมพร้อมสำหรับการก้าวเข้าสู่ไทยแลนด์ 4.0 อย่างมั่นใจ (กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร, 2559)

2.3) สื่อ ICT หรือสื่อดิจิทัลที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุมชนภายใต้นโยบายไทยแลนด์ 4.0

การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมดิจิทัลของประเทศไทย มุ่งเน้นการพัฒนาในระยะยาวอย่างยั่งยืน สอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาในระดับสากลหรือการพัฒนาที่ยั่งยืนร่วมกันขององค์การสหประชาชาติ (Sustainable Development Goals : SDGs) รวมทั้งแนวทางการพัฒนาประเทศของประเทศไทยและแผนพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมในปัจจุบัน อย่างไรก็ตามการพัฒนา การเติบโต และการเปลี่ยนแปลงของสื่อดิจิทัลเป็นไปอย่างต่อเนื่องและรวดเร็วมาก ดังนั้น เพื่อให้เห็นเป็นภาพรวมร่วมกัน จึงได้มีการกำหนดภาพรวมของสื่อดิจิทัลประเทศไทยในรูปแบบของภูมิทัศน์สื่อดิจิทัล โดยเฉพาะสื่อดิจิทัลเพื่อการพัฒนาประเทศ ทั้งการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมโดยภาพรวมเป็น 4 ระยะหลักโดยสังเขปคือ

2.3.1) ภาพรวมของภูมิทัศน์สื่อดิจิทัลในบริบทของการพัฒนาประเทศไทยโดยภาพรวมภายใต้ นโยบายไทยแลนด์ 4.0 แบ่งออกเป็น 4 ระยะหลัก ๆ คือ

ภาพที่ 1 ภูมิทัศน์ดิจิทัลของไทยในระยะเวลา 20 ปี (กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร, 2559)

ระยะที่ 1: การเริ่มต้นใช้สื่อดิจิทัลเพื่อการพัฒนาประเทศ (Digital Foundation)

นับว่าเป็นทศวรรษแรกของการเริ่มใช้สื่อดิจิทัลประเทศไทยที่ได้เริ่มจัดตั้งกระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารที่รัฐบาลได้จัดตั้งในปี พ.ศ. 2545 เพื่อให้เป็นหน่วยงานหลักในการใช้สื่อดิจิทัลเพื่อเป็นเครื่องมือในการพัฒนาประเทศ ซึ่งในปัจจุบันเปลี่ยนชื่อเป็นกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม เพื่อทำหน้าที่ในการขับเคลื่อนให้เกิดการปฏิรูประบบราชการของประเทศไทยภายใต้แนวคิดการพัฒนาประเทศไทยสู่การเป็นสมาร์ทไทยแลนด์ (Smart Thailand) ได้อย่างแท้จริง โดยทำหน้าที่หลักในการวางแผนส่งเสริม พัฒนา และดำเนิน

กิจกรรมเกี่ยวกับเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร รวมถึงเป็นผู้รับผิดชอบในการพัฒนาโครงการรัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์ ตั้งแต่ปี พ.ศ.2545 เป็นต้นมา อย่างไรก็ตามหากมองย้อนหลังเกี่ยวกับจุดเริ่มของการใช้สื่อดิจิทัลของประเทศไทย เริ่มตั้งแต่การรับนวัตกรรมคอมพิวเตอร์มาใช้ในหน่วยงานของรัฐบาลตั้งแต่ปี พ.ศ.2506 การใช้เทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ของหน่วยงานภาครัฐในยุคก่อนการปฏิรูประบบราชการช่วงแรก ส่วนใหญ่เป็นเรื่องของการคำนวณและการประมวลผล จนถึงปี พ.ศ.2530 ความก้าวหน้าด้านเทคโนโลยีการสื่อสารที่เรียกว่า อินเทอร์เน็ต ได้แพร่กระจายเข้ามาในประเทศไทย ทำให้หน่วยงานภาครัฐของไทยเริ่มเปลี่ยนแปลงรูปแบบการใช้เทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ไปสู่การใช้งานด้านการสื่อสารมากขึ้น แต่ยังคงเป็นยุคของการนำเอาเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารมาประยุกต์ใช้ในการบริหารและการบริการภายในหน่วยงานของรัฐเท่านั้น (government centric) รัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์ของประเทศไทยปรากฏขึ้นหลังจากที่หน่วยงานของรัฐบาลนำเอาคอมพิวเตอร์มาใช้งานแล้ว เช่นเดียวกับประเทศอื่น ๆ ทั่วโลก โดยได้จัดทำโครงการนำร่องรัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์เป็นการพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของภาครัฐตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540 ที่กำหนดนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ ให้รัฐต้องพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานสารสนเทศในท้องถิ่นให้ทั่วถึงและเท่าเทียมกันทั่วประเทศ โดยได้กำหนดนโยบายเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (ICT) ระยะ พ.ศ.2544 - 2553 ของประเทศไทย (IT 2010) ที่ได้ให้ความสำคัญต่อบทบาทของเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (ICT) ต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ภายใต้วิสัยทัศน์ “ประเทศไทยเป็นสังคมอุดมปัญญา (Smart Thailand) ด้วย ICT” ที่มุ่งเน้นการยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนและสังคมไทยสู่สังคมแห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้ โดยกำหนดเป็น “แผนแม่บทเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (ICT) ของประเทศไทย (ฉบับที่ 1) พ.ศ. 2545 - 2549” และปัจจุบันคือฉบับที่ 2 พ.ศ.2552 - 2556”

จากนั้นได้มีการขับเคลื่อนอย่างเป็นรูปธรรมควบคู่กับแผนแม่บทเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (ICT) ของประเทศไทย โดยรัฐบาลได้มอบหมายให้กระทรวงมหาดไทยเป็นผู้รับผิดชอบส่งเสริมให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดำเนินโครงการอินเทอร์เน็ตตำบล โดยจัดซื้อและส่งมอบเครื่องคอมพิวเตอร์พร้อมอุปกรณ์ให้องค์การบริหารส่วนตำบลและเทศบาลทั่วประเทศ เพื่อให้บริการแก่ประชาชนอย่างสะดวกและทั่วถึง (กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย, มปป) จากนั้นก็เกิดภาวะการณ์การปฏิวัติดิจิทัลในสังคมทุกระดับทั้งในประเทศไทยเองและต่างประเทศอย่างต่อเนื่อง เพราะทุกสังคม ทุกประเทศ ไม่ว่าจะเป็นสังคมไทย สังคมอาเซียน และสังคมโลกล้วนต่างต้องเข้าสู่สังคมเศรษฐกิจที่ใช้ความรู้ (knowledge economy) เป็นสังคมที่ต้องพึ่งพาทรัพยากรบุคคลที่มีความรู้เป็นอย่างมาก (knowledge workers) โดยเฉพาะกลุ่มที่มีความรู้ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร โดยเฉพาะกลุ่มบุคลากรที่มีความรู้เกี่ยวกับโทรคมนาคมที่เป็นกลุ่มที่ทุกประเทศต้องการ เพราะทุกประเทศทั่วโลกต้องมีการบริหารจัดการโครงข่ายโทรคมนาคมร่วมกัน รวมทั้งการบริหารจัดการโครงข่ายภายในประเทศของตนด้วย เพราะในศตวรรษที่ 21 นี้ นับว่าเป็นช่วงเวลาและเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเป็นเครื่องมือที่จำเป็นในการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศในทุกมิติ ไม่ว่าจะเป็นการพัฒนาทางเศรษฐกิจ สังคมและการเมืองในทุกระดับ และที่สำคัญคือระดับชุมชนฐานรากที่เป็นคนส่วนใหญ่ของประเทศ

จึงเห็นได้ว่านโยบาย “ดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม” นับว่าเป็นอีกหนึ่งนโยบายที่โดดเด่นในการกำหนดภูมิทัศน์สื่อดิจิทัลเพื่อการพัฒนาของรัฐบาลในปัจจุบัน โดยมุ่งหวังการเพิ่มศักยภาพทางเศรษฐกิจของประเทศไทยโดยการวางรากฐานของเศรษฐกิจดิจิทัลทั้งระบบให้สามารถขับเคลื่อนได้อย่างจริงจัง ซึ่งหน่วยงานหลักที่นำการขับเคลื่อนคือกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม ที่นำการขับเคลื่อนนโยบายดังกล่าว เพื่อให้สามารถสร้างความเปลี่ยนแปลง และนำไปสู่การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมอย่างก้าวกระโดด และสร้างประโยชน์ต่อประชาชนต่อชุมชนรากหญ้าให้สามารถเข้าถึงและใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีดิจิทัลได้อย่างทั่วถึง ตรงความต้องการและยั่งยืน ตัวอย่างการขับเคลื่อนโครงการต่าง ๆ อย่างเป็นรูปธรรม เช่น การพัฒนาจังหวัดอัจฉริยะ (smart province) ที่ก่อตั้งมาตั้งแต่ปี พ.ศ.2554 ได้เริ่มโครงการนำร่องที่จังหวัดนครนายกเป็นแห่งแรกในปี พ.ศ. 2556 ก่อนขยายผลไปสู่จังหวัดอื่น ๆ ทั่วประเทศภายใน 7 ปี ด้วยการนำเอาระบบรัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์ที่มีอยู่แล้ว เช่น ระบบเครือข่ายข้อมูลภาครัฐ (GIN) ระบบการทะเบียนอิเล็กทรอนิกส์แห่งชาติ (NERS) บัตรประจำตัวประชาชนอิเล็กทรอนิกส์แบบพกพา ประสงค์ พัฒนาระบบบริหารขึ้นมาใหม่ เช่น ระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ (GIS) ระบบสารสนเทศเพื่อการบริหาร (MIS) รวมถึงการนำเอาเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารสมัยใหม่ รวมทั้งนวัตกรรมสื่อสารต่าง ๆ มาประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการ การให้บริการตั้งแต่ระดับจังหวัด อำเภอ ตำบล และหมู่บ้าน เช่น เริ่มที่การนำเทคโนโลยีการสื่อสารตั้งแต่ยุค 3G - 4G - 5G เข้ามาใช้เพื่อรองรับนวัตกรรมเทคโนโลยีและการสื่อสารต่าง ๆ เช่น นวัตกรรมสื่อสาร เทคโนโลยีและการสื่อสารแบบเคลื่อนที่ (mobile technology) เครือข่ายไร้สาย (WiFi)ระบบข้อมูลขนาดใหญ่ (big data) ระบบคลาวด์ (cloud system) เป็นต้น

อีกทั้งรัฐบาลได้กำหนดยุทธศาสตร์หลักในการใช้สื่อดิจิทัลเพื่อการพัฒนาของประเทศอย่างเป็นองค์รวม โดยกำหนดให้มีการออกแบบให้รองรับและบูรณาการร่วมกับยุทธศาสตร์อื่น ๆ เช่น รัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์ของประเทศไทย (Thailand e-Government platform) ต่อยอดและยกระดับเครือข่ายข้อมูลภาครัฐให้มีความเร็วสูง (Super GIN) พัฒนาและบูรณาการศูนย์ข้อมูลภาครัฐเข้าด้วยกันตามกรอบแนวทางการเชื่อมโยงรัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์แห่งชาติ (TH e-GIF) การพัฒนาและให้บริการคลาวด์ภาครัฐ (Government Cloud: G-Cloud) ปรับปรุงไอซีทีให้สนับสนุนการบูรณาการรัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์ กำหนดมาตรฐานด้านการรักษาความปลอดภัยในการดำเนินธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ภาครัฐ และกำหนดให้พัฒนารัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์ที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม (Green ICT eco system) (สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี, 2556) พร้อม ๆ กับการสร้างความพร้อมภาคประชาชนให้เกิดการรับรู้และใช้ประโยชน์จากนโยบายดังกล่าวจึงเป็นเรื่องจำเป็นเร่งด่วน โดยเฉพาะอย่างยิ่งประชาชนในพื้นที่ห่างไกล ประชาชนในภาคการเกษตรและผู้มีรายได้น้อยนับเป็นประชากรส่วนใหญ่ของประเทศมีจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องเข้าถึงและใช้ประโยชน์จากนโยบายดังกล่าวได้อย่างเท่าเทียมกับคนเมืองและผู้มีรายได้ปานกลาง โดยโครงการที่เกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรมคือ โครงการ “ศูนย์การเรียนรู้ ICT ชุมชน หรือศูนย์ดิจิทัลชุมชนในปัจจุบัน” จึงเป็นอีกหนึ่งในเครื่องมือที่รัฐใช้ในการลดความเหลื่อมล้ำทางดิจิทัลระหว่างเมืองและชนบท สร้างช่องทางการเข้าถึงเทคโนโลยี เป็นแหล่งเรียนรู้และพัฒนาทักษะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารให้กับประชาชน ปัจจุบันมีการจัดตั้งแล้วกว่า 2,000 แห่ง รวมทั้งการพัฒนาต่อยอดสู่การเป็นศูนย์ดิจิทัลชุมชนอีกประมาณ 600

ศูนย์ฯ ทั่วประเทศในปี พ.ศ. 2559 และขยายศูนย์ดิจิทัลชุมชนให้บริการอินเทอร์เน็ตชุมชนแบบไร้สาย (WiFi kiosk) กว่า 7,000 ศูนย์ดิจิทัลชุมชนทั่วประเทศ เพื่อหนุนเสริมและต่อยอดจากการลดความเหลื่อมล้ำด้านดิจิทัล ด้วยการให้บริการอินเทอร์เน็ต เป็นการต่อยอดการพัฒนาทักษะด้านดิจิทัลเพื่อการใช้ประโยชน์ที่เหมาะสมและเต็มประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นภายใต้ต้นนโยบายเศรษฐกิจดิจิทัลของประเทศไทยในปัจจุบัน โดยใช้หลักของการมีส่วนร่วมในการร่วมกันพัฒนาต่อยอดธุรกิจชุมชนด้วยกลยุทธ์การตลาดดิจิทัลแบบแบ่งปันในระดับชุมชนทั่วประเทศ ภายใต้แนวคิดพอเพียงและการพึ่งตนเองอย่างยั่งยืน

โครงการนำร่องรัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์ในช่วงทศวรรษแรกของการพัฒนาสื่อดิจิทัล

ประเภทการบริการ	โครงการ
การบริการข้อมูลข่าวสาร (Online Information Services)	1. โครงการบริการข้อมูลระดับหมู่บ้านเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต (e-Village)
	2. โครงการบริการข้อมูลนิติบัญญัติ รัฐสภาอิเล็กทรอนิกส์
	3. โครงการเศรษฐกิจอิเล็กทรอนิกส์ (e-Economics)
	4. โครงการการเงินอิเล็กทรอนิกส์ (e-Financial)
การบริการทำธุรกรรมอย่างง่าย (Simple Transaction Services)	1. โครงการจดทะเบียนอิเล็กทรอนิกส์ (e-Registration)
	2. โครงการภาษีอากรอิเล็กทรอนิกส์ (e-Revenue)
	3. โครงการอุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์ (e-Industry)
	4. โครงการการลงทุนอิเล็กทรอนิกส์ (e-Investment)
	5. โครงการการบริการอิเล็กทรอนิกส์ (e-Services)
การโอนเงินอิเล็กทรอนิกส์ (Payment Gateway)	1. โครงการภาษีอากรอิเล็กทรอนิกส์ (e-Revenue)
	2. โครงการการเงินอิเล็กทรอนิกส์ (e-Financial)
	3. โครงการการจ่ายเงินอิเล็กทรอนิกส์ (e-Payment)
การจัดซื้อทางอิเล็กทรอนิกส์ (e-Procurement)	1. โครงการจัดซื้อจัดจ้างอิเล็กทรอนิกส์ (e-Procurement)
	2. โครงการการประมูลอิเล็กทรอนิกส์ (e-Auction)

ภาพที่ 2 โครงการนำร่องรัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์ในช่วงทศวรรษแรกของการพัฒนาสื่อดิจิทัล
(สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี, 2556)

โดยรัฐบาลได้มีการเริ่มทดลองเปิดระบบบริการให้ผู้ประกอบการชำระภาษีมูลค่าเพิ่มผ่านอินเทอร์เน็ต โดยได้เริ่มทดลองตั้งแต่ในปี พ.ศ.2540 ของกรมสรรพากร กระทรวงการคลัง เป็นตัวอย่างหนึ่งในโครงการนำร่อง

รัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์ที่หน่วยงานภาครัฐสามารถใช้เทคโนโลยีอินเทอร์เน็ตมาปฏิรูประบบการให้บริการให้มีความทันสมัย และส่งมอบการให้บริการไปสู่ผู้ใช้บริการผ่านช่องทางอินเทอร์เน็ตทำธุรกรรมหรือชำระภาษีโดยไม่ต้องเดินทางไปยังสำนักงานสรรพากร และจากการพัฒนาการให้บริการอย่างต่อเนื่อง ในปี พ.ศ. 2546 ผู้ใช้บริการสามารถยื่นชำระภาษีทุกแบบผ่านอินเทอร์เน็ต

จึงกล่าวได้ว่า ระยะที่ 1 ที่มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน การเริ่มต้นใช้สื่อดิจิทัลเพื่อการพัฒนาประเทศ (Digital Foundation) โดยเริ่มนับตั้งแต่การที่รัฐบาลเริ่มจัดตั้งกระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ในปี พ.ศ. 2545 เพื่อให้เป็นหน่วยงานหลักในการใช้สื่อดิจิทัลเพื่อเป็นเครื่องมือในการพัฒนาประเทศสามารถช่วยในการขับเคลื่อนให้เกิดการปฏิรูประบบราชการของประเทศไทยภายใต้แนวคิดการพัฒนาประเทศไทยไปสู่สมาร์ทไทยแลนด์ (Smart Thailand) ได้อย่างแท้จริง

ระยะที่ 2: การใช้สื่อดิจิทัลเพื่อการพัฒนาประเทศอย่างทั่วถึงกันภายใต้นโยบายไทยแลนด์ 4.0 (Digital Thailand I: Inclusion)

โดยที่กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม เน้นการขับเคลื่อนเศรษฐกิจดิจิทัล (Digital Economy) อย่างเป็นองค์รวม โดยสานต่อยุทธศาสตร์ตามแผนพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม เพื่อการพลิกโฉมประเทศไทยก้าวสู่ไทยแลนด์ 4.0 ปี พ.ศ. 2560 อย่างเต็มรูปแบบ โดยขับเคลื่อนตามแผนพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมอย่างต่อเนื่อง โดยในปี พ.ศ. 2560 กระทรวงฯ ได้มีการวางรากฐานตามแผนพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมระยะที่ 1 (Digital Foundation) โดยจะสานต่อตามยุทธศาสตร์กระทรวง 4 ด้าน คือ

ยุทธศาสตร์ที่ 1 การพัฒนาฐานรากเพื่อเศรษฐกิจดิจิทัล เป็นการเตรียมการขยายโครงสร้างพื้นฐานทางดิจิทัลให้ครอบคลุมทั่วประเทศ รวมทั้งรองรับประชาคมอาเซียนด้วย แผนงาน/โครงการสำคัญ ๆ ได้แก่

1) การติดตั้งโครงข่ายอินเทอร์เน็ตในพื้นที่ห่างไกลให้ทั่วถึงและเท่าเทียม เป้าหมาย 30,000 หมู่บ้านทั่วประเทศ พร้อมให้บริการอินเทอร์เน็ตไร้สาย ในพื้นที่สาธารณะของหมู่บ้านเป้าหมาย เพื่อเพิ่มโอกาสให้ประชาชนในพื้นที่ที่ปัจจุบันไม่มีศักยภาพเชิงพาณิชย์และไม่มีบริการอินเทอร์เน็ตความเร็วสูง (30 Mbps) สามารถเข้าถึงโครงข่ายอินเทอร์เน็ตความเร็วสูง ได้เทียบเท่าประชาชนในเมือง ในวงเงินงบประมาณรวม 15,000 ล้านบาท

2) การพัฒนาระบบลงทะเบียนการให้บริการอินเทอร์เน็ตไร้สาย (Free Wi-Fi) รูปแบบ Smart sign-on ที่สามารถใช้ได้กับโครงข่ายของผู้ให้บริการที่เข้าร่วมโครงการทั่วประเทศ

3) การเชื่อมโยงโครงสร้างพื้นฐานดิจิทัลระหว่างประเทศ โดยการเพิ่มประสิทธิภาพโครงข่ายอินเทอร์เน็ตระหว่างประเทศสู่การเป็นศูนย์กลางการแลกเปลี่ยนข้อมูลดิจิทัลของภูมิภาคอาเซียน (ASEAN Digital Hub) ด้วยการขยายความจุระบบเคเบิลใต้น้ำระหว่างประเทศ ในวงเงินงบประมาณรวม 5,000 ล้านบาท

4) โครงการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและยกระดับบริการอิเล็กทรอนิกส์ โดย สำนักงานรัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์

5) โครงการ broadband ความเร็วสูง 1.6 ล้านพอร์ต และท่อใยส้ายใต้ดิน โครงการโครงข่ายเคเบิลใต้น้ำใยก้าวนำแสง APG (Asia Pacific Gateway)

ยุทธศาสตร์ที่ 2 การพัฒนาส่งเสริมเศรษฐกิจและสังคมดิจิทัล ด้วยแผนงานสำคัญ ๆ คือ

1) การส่งเสริมธุรกิจดิจิทัลเกิดใหม่ (Tech Startup) มุ่งเน้นการสร้างธุรกิจด้วยเทคโนโลยีดิจิทัลให้เกิดเป็นสินค้าและบริการใหม่บนพื้นฐานของการสร้างสรรค์นวัตกรรมเพื่อส่งเสริมผู้ประกอบการดิจิทัลรายใหม่

2) การส่งเสริมการสร้างสภาพแวดล้อม (Ecosystem) ที่เอื้อต่อการดำเนินธุรกิจในยุคดิจิทัล อาทิ ศึกษาแนวทางการเชื่อมโยงข้อมูลสินค้าและกระบวนการตรวจสอบย้อนกลับสินค้า การพัฒนาฐานข้อมูลและข้อมูลเพื่อทำมาตรฐานสินค้าด้วยมาตรฐานสากล การพัฒนาระบบการออกใบกำกับภาษีอิเล็กทรอนิกส์ การพัฒนาระบบและเชื่อมโยงระบบการออกใบรับรองและใบอนุญาตทางอิเล็กทรอนิกส์ เพื่อการอำนวยความสะดวกทางการค้า

3) การพัฒนาระบบเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตชุมชน (Smart Living Community) เพื่อความยั่งยืน การยกระดับศูนย์การเรียนรู้ ICT ชุมชน เป็นศูนย์ดิจิทัลชุมชนเพื่อเพิ่มโอกาสทางการเข้าถึงให้สามารถใช้บริการภาครัฐ เช่น การติดต่อราชการ การสาธารณสุข ผ่านเทคโนโลยีดิจิทัลในชุมชน การพัฒนาระบบประเมินสุขภาพอิเล็กทรอนิกส์ส่วนบุคคล

4) การส่งเสริมการใช้ดิจิทัลอย่างสร้างสรรค์ (Digital Literacy)

5) การให้บริการอินเทอร์เน็ตความเร็วสูงสาธารณะ การริเริ่มเมืองทันสมัย (Smart City) ในเขตเมืองที่มีความพร้อม ความต้องการในภูมิภาคต่าง ๆ เช่น จังหวัดเชียงใหม่ จังหวัดภูเก็ต จังหวัดอุดรธานี ฯลฯ

ยุทธศาสตร์ที่ 3 การส่งเสริมการสร้างบริการดิจิทัล เพื่อเป็นการยกระดับการบริการของหน่วยงานภาครัฐ โดยมีแผนงานสำคัญ ๆ ได้แก่

1) การดำเนินการภาครัฐ การบูรณาการข้อมูลและระบบงานภาครัฐ เพื่อสนับสนุนมาตรการและนโยบายของรัฐ การบูรณาการศูนย์ข้อมูลภาครัฐ (Government Data Center Consolidation) การพัฒนาโปรแกรมและระบบการติดต่อสื่อสารแบบออนไลน์ สำหรับหน่วยงานภาครัฐ ผ่านอุปกรณ์สื่อสารแบบเคลื่อนที่ (Government Mobile Private Communication)

2) การอำนวยความสะดวกแก่ประชาชนในการใช้บริการภาครัฐ ประกอบด้วยกิจกรรมส่งเสริมผู้ประกอบการที่เริ่มต้นธุรกิจ (Doing Business Platform Starting Phase) การลดสำเนากระดาษเพื่อบริการ

ประชาชนนำร่อง 7 กระทรวง (Smart Service) ศูนย์บริการภาครัฐสำหรับประชาชน (Gov Channel)

3) การพัฒนาและขยายผลต่อเนื่อง สำหรับสถาบันพัฒนาบุคลากรด้านดิจิทัลภาครัฐ (Thailand Digital Government Academy: TDGA) และ Thai MOOC (Thai Massive Open Online Course)

4) การพัฒนาบุคลากรด้านเทคโนโลยีดิจิทัล

5) การสร้างเครือข่ายรักษาความปลอดภัยในโลกไซเบอร์ โดยอาศัยผลจากการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์รองรับมิติด้านสังคม ให้ประชาชนทำหน้าที่เฝ้าระวังและส่งสัญญาณเตือนภัย รวมทั้งการปลูกฝังและสร้างเยาวชนรุ่นใหม่

6) การเพิ่มประสิทธิภาพระบบบริการออนไลน์ สำหรับประชาชนและหน่วยงานภาครัฐ (Home Guard)

ยุทธศาสตร์ที่ 4 การส่งเสริมและเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการและเตือนภัยด้านอาชญากรรมด้วยเทคโนโลยีดิจิทัล โดยเน้นการสร้างความปลอดภัยกับแผนพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมใน 6 มิติ คือ

1) มิติด้านโครงสร้างพื้นฐาน โดยสัดส่วนของประชาชนที่สามารถเข้าถึงในการใช้อินเทอร์เน็ตในพื้นที่ห่างไกลรวมกว่า 30,000 หมู่บ้านจะเพิ่มขึ้นให้เห็นชัดเจน

2) มิติด้านเศรษฐกิจ ประชาชนทุกกลุ่มมีความเท่าเทียมกันทางการแข่งขัน การเรียนรู้และสามารถประกอบอาชีพด้วยเทคโนโลยีดิจิทัลผ่านช่องทางต่าง ๆ มากขึ้น

3) มิติด้านสังคมประชาชน สามารถเข้าถึงความรู้ที่เหมาะสมและเพียงพอ สามารถดูแลตัวเองและครอบครัวได้ดีขึ้น

4) มิติด้านรัฐบาล มุ่งเน้นการบูรณาการข้อมูล เพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารงานมากขึ้น

5) มิติด้านทุนมนุษย์ โดยประชาชนสามารถเข้าถึงองค์ความรู้มากขึ้น

6) มิติด้านความมั่นคง โดยในปี 2560 กลไกทางกฎหมายมีความชัดเจนและเป็นส่วนสำคัญในการส่งเสริมความมั่นคงและลดภัยคุกคามจากโลกไซเบอร์ได้ โดยที่กระทรวงฯ ได้ดำเนินการพัฒนาและขับเคลื่อนเศรษฐกิจ สังคม ฐานความรู้ และขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ โดยมีหน่วยงานภาครัฐและภาคธุรกิจต่าง ๆ นำระบบดิจิทัล มาใช้ในการพัฒนาศักยภาพและประสิทธิภาพของการให้บริการ โดยการดำเนินงานดังกล่าวจะเป็นการบูรณาการการทำงานร่วมกันระหว่างภาครัฐและเอกชนเพื่อขับเคลื่อนเทคโนโลยีดิจิทัลเข้าสู่ทุกมิติทุกภาคส่วนเกิดประโยชน์สูงสุดต่อประเทศชาติ ภายใต้กรอบนโยบายไทยแลนด์ 4.0 อย่างทั่วถึงและยั่งยืนร่วมกัน (กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร, 2559)

กล่าวได้ว่า ภูมิทัศน์ของสื่อดิจิทัลในระยะที่ 2 เป็นระยะที่เน้นการใช้สื่อดิจิทัลเพื่อการพัฒนาประเทศอย่างทั่วถึงกัน (Digital Thailand I: Inclusion) โดยการผลักดันประเทศไทยให้ก้าวเข้าสู่การเป็นดิจิทัลไทยแลนด์ที่เน้นให้ทุกภาคส่วนของประเทศสามารถเข้าถึง มีส่วนร่วมในการใช้ประโยชน์ เพื่อขับเคลื่อนเศรษฐกิจและสังคมที่เน้นการเติบโตร่วมกัน พัฒนาร่วมกัน (Inclusive Growth and Inclusive Development) ได้อย่างทั่วถึง เท่าเทียม และยั่งยืนร่วมกันให้ได้มากที่สุด

ระยะที่ 3 : การใช้สื่อดิจิทัลเพื่อการพัฒนาประเทศอย่างเต็มรูปแบบภายใต้นโยบายไทยแลนด์ 4.0 (Digital Thailand: Full Transformation)

นับว่าเป็นระยะที่มีการใช้สื่อดิจิทัลเพื่อการพัฒนาประเทศอย่างเต็มรูปแบบ โดยเฉพาะนโยบายการขับเคลื่อนเศรษฐกิจดิจิทัล (Digital Economy) คือเน้นการใช้สื่อดิจิทัลเพื่อการขับเคลื่อนและพัฒนาโดยเน้นการพัฒนาเศรษฐกิจเป็นธงนำ เพื่อให้ส่งผลต่อการพัฒนาสังคมโดยภาพรวม เน้นการใช้สื่อดิจิทัลทั้งเพื่อเป็นเครื่องมือและเพื่อเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนการปฏิรูปทั้งระบบ ไม่ว่าจะเป็นกระบวนการผลิต การดำเนินธุรกิจ การค้า การบริการ การศึกษา การสาธารณสุข การบริหารราชการแผ่นดิน รวมทั้งกิจกรรมทางเศรษฐกิจและสังคมอื่น ๆ ที่ส่งผลต่อการพัฒนาทางเศรษฐกิจ การพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในสังคม โดยเฉพาะการจ้างงานที่เพิ่มขึ้น คุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ภายใต้ต้นนโยบายเศรษฐกิจและสังคมดิจิทัล โดยได้มีการจัดตั้งคณะกรรมการดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ที่มีนายกรัฐมนตรีเป็นประธานกรรมการ และมีคณะกรรมการเฉพาะด้านทำหน้าที่ช่วยเหลือคณะกรรมการดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ที่ชี้นำทิศทางของการพัฒนาให้แก่หน่วยงานทั้งภาคเอกชนและภาครัฐ และกำหนดนโยบายสนับสนุนด้านการสร้างแรงจูงใจ (incentive motivation) นวัตกรรม (innovation) จัดหาตลาด ให้แก่เอกชน เพื่อร่วมกันสร้างเศรษฐกิจไทยให้เข้มแข็ง และพัฒนาคนไทยที่มีความสามารถให้ต่อยอดสู่การเป็นประเทศที่พัฒนาแล้วโดยภาพรวม

ระยะที่ 4: การใช้สื่อดิจิทัลเพื่อการพัฒนาเพื่อมุ่งสู่การเป็นประเทศที่พัฒนาแล้วในระดับสากลภายใต้นโยบายไทยแลนด์ 4.0 (Global Digital Leadership)

เป้าหมายระยะนี้เป็นเป้าหมายระยะยาวที่สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ที่มุ่งให้ประเทศไทยสามารถพัฒนาตนเองเข้าไปอยู่ในกลุ่มประเทศที่พัฒนาแล้ว หรือในกลุ่มประเทศที่สามารถใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการสร้างมูลค่าในทางเศรษฐกิจ คุณค่าทางสังคมได้อย่างยั่งยืนร่วมกันและทั่วถึง (<http://www.digitalthailand.in.th/digital-economy>)

จึงอาจกล่าวได้ว่า ในทศวรรษที่ผ่านมา เทคโนโลยีสารสนเทศซึ่งรวมทั้งเทคโนโลยีเทคโนโลยีการสื่อสาร (ICT: Information and Communication Technology) นวัตกรรมการสื่อสาร รวมทั้งนวัตกรรมต่าง ๆ เช่น เทคโนโลยีชีวภาพและพันธุวิศวกรรมศาสตร์ ได้ก่อให้เกิดผลกระทบเกี่ยวกับการพัฒนาในมิติต่าง ๆ ของสังคม รวมทั้งกิจกรรมทางเศรษฐกิจอย่างกว้างขวาง ทำให้เกิดภาวะการณ์การเปลี่ยนแปลงอย่างก้าวกระโดดในด้าน

เศรษฐกิจอย่างรวดเร็วเกิดเป็นระบบ “เศรษฐกิจใหม่” (new economy) ที่แตกต่างไปจากระบบเศรษฐกิจในรูปแบบเดิมที่เน้นการใช้แรงงานและทุนเป็นหลัก ระบบเศรษฐกิจใหม่ดังกล่าว นับว่าเป็นผลผลิตที่เกิดจากการใช้ประโยชน์จากปัจจัยการผลิตประเภท “สารสนเทศ” (information) และ “ความรู้” (knowledge) ที่ในระดับสูงอย่างไม่เคยเป็นมาก่อน การเจริญเติบโตของเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร นวัตกรรมสื่อสาร นวัตกรรมดิจิทัลที่หลากหลายเอื้อให้เกิดกระบวนการผลิตที่มีประสิทธิภาพ (productivity) มีความเปลี่ยนแปลงและผันแปรอย่างรวดเร็วมาก (disruptive) มีทั้งการคิดค้นและขับเคลื่อนนวัตกรรมใหม่ ๆ (innovation) ตลอดเวลาในทุกระดับของสังคม รวมทั้งภาคประชาสังคม (civil society) ต่าง ๆ ส่งผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ ช่วยเสริมสร้างความมั่งคั่งและงานอาชีพต่าง ๆ ให้กับสังคมทุกระดับท่ามกลางกระแสโลกาภิวัตน์ที่เกิดขึ้นคล้ายกันทั่วโลกเพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างเท่าเทียมกัน และสามารถส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนโดยรวมให้ดีขึ้นกว่าเดิม

แต่อย่างไรก็ตามความเจริญหรือการขยายตัวของเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร นวัตกรรมสื่อสาร รวมทั้งนวัตกรรมต่าง ๆ รอบตัวก็ส่งผลต่อการก่อให้เกิดความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงสารสนเทศและความรู้ (digital divide) กับคนกลุ่มต่าง ๆ ในสังคม เช่น ความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงบริการต่าง ๆ ตามโครงสร้างพื้นฐานเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (infrastructure divide) ความเหลื่อมล้ำทางความรู้ ทักษะประสบการณ์การใช้ประโยชน์ (literacy divide) เช่น การเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร การเข้าถึงการเรียนการสอน การเข้าถึงข้อมูลที่จำเป็นต่อการประกอบอาชีพ ฯลฯ ความเหลื่อมล้ำเกี่ยวกับความสามารถในการบริหารจัดการเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด (management divide) เช่น การจัดทำหรือการบริหารฐานข้อมูล การบริหารจัดการโครงการ ฯลฯ ความเหลื่อมล้ำทางโอกาส (opportunity divide) จากเหตุผลดังกล่าว เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารหรือในปัจจุบันที่มักเรียกกันว่า “เทคโนโลยีดิจิทัล” “นวัตกรรมดิจิทัล” “สื่อดิจิทัล” รวมทั้งนวัตกรรมต่าง ๆ รอบตัวจึงเป็นสิ่งที่จำเป็นที่รัฐบาลทุกรัฐบาลต้องส่งเสริมเพื่อให้คนทุกกลุ่มในสังคมสามารถใช้เป็นเครื่องมือในการขับเคลื่อนการพัฒนาอย่างทั่วถึงและยั่งยืนร่วมกัน

3) กลยุทธ์การพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศในภาคสังคม (e-Society)

ในการก้าวเข้าสู่โลกยุคสารสนเทศและเศรษฐกิจใหม่ (new economy) สังคมไทยเผชิญทั้งโอกาสที่สนับสนุนการพัฒนาอย่างก้าวกระโดด อันเนื่องมาจากความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี และภัยคุกคามอันเนื่องมาจากปัญหาความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงสารสนเทศและความรู้ (digital divide) ทั้งความเหลื่อมล้ำในระดับนานาชาติ ซึ่งจะทำให้เกิดการลดน้อยถอยลงของขีดความสามารถในการแข่งขันเวทีโลก และความเหลื่อมล้ำภายในสังคมไทย ซึ่งจะทำให้เกิดการกระจายรายได้ที่ไม่เท่าเทียมและปัญหาทางสังคม ถ้าปัญหาความเหลื่อมล้ำทั้งสองไม่ได้รับ การแก้ไขที่ดี ก็จะไปสู่ความเหลื่อมล้ำและความเสื่อมถอยของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในอนาคต และบั่นทอนศักยภาพในการพัฒนาสังคมไทยในระยะยาว

วิสัยทัศน์ : คนไทยทุกคนสามารถเข้าถึงและใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีสารสนเทศได้อย่างทั่วถึงและเท่าเทียม มีสติปัญญา และความสามารถในการพัฒนาต่อยอด และประยุกต์ความรู้เพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต การพัฒนาอาชีพ คุณภาพชีวิต และสิ่งแวดล้อม สร้างสังคมไทยเป็นสังคมแห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้ที่มีความเอื้ออาทรและการแบ่งปัน

เป้าหมาย : ในปี พ.ศ.2533 ประชาชนคนไทยทุกคนได้รับโอกาสในการเข้าถึงและใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีสารสนเทศอย่างทั่วถึงและเท่าเทียม ได้รับบริการที่มีประสิทธิภาพ และด้วยค่าใช้จ่ายที่เหมาะสม เพื่อนำไปสู่การพัฒนาอาชีพ คุณภาพชีวิต และสิ่งแวดล้อม รวมถึงเร่งพัฒนาสื่อและเนื้อหา (content) ที่เหมาะสมและตอบสนองความต้องการของท้องถิ่น โดยกำหนดให้มีสื่อและเนื้อหาที่ผลิตโดยชุมชนและท้องถิ่น (local content) ไม่น้อยกว่าร้อยละ 10 ของสื่อและเนื้อหาทั้งหมดที่พัฒนาขึ้นภายในประเทศมีการรวบรวม ประมวล และจัดตั้งเครือข่ายเวทีความคิดของนักคิดอาวุโสประชาชนชุมชน ภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อสร้างองค์ความรู้และภูมิปัญญาสากลของมนุษยชาติรวมถึง มีการวิจัยต่อยอดและบูรณาการแนวคิดและองค์ความรู้ไทยที่ได้รับการพัฒนาขึ้นนี้กับหลักวิชาการสมัยใหม่เพื่อสร้างนวัตกรรมทางความคิดและปัญญาภายในปี พ.ศ.2553 มีหมู่บ้านไม่ต่ำกว่าร้อยละ 50 ของหมู่บ้านไทย พัฒนาขึ้นเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ที่มีการพัฒนาความรู้อย่างต่อเนื่องมีการพัฒนาเศรษฐกิจเข้มแข็ง ไม่มีภาระหนี้สิน เด็ก และเยาวชนทุกคนในหมู่บ้าน ได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพ มีระบบสาธารณสุขที่ดี ไม่มีปัญหาด้านการโจรกรรมและผู้สูงอายุได้รับการเลี้ยงดูที่เหมาะสมแก่ฐานะ

3.1) นโยบายการพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศในภาคสังคม

(1) การสร้างโอกาสที่เท่าเทียมในการเข้าถึงสารสนเทศและการเรียนรู้โดยรัฐบาลจะต้องมีนโยบายสนับสนุนที่เป็นองค์รวม พิจารณาครอบคลุมทั้งในด้านการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานสารสนเทศให้ทั่วถึงเท่าเทียม การให้บริการที่มีคุณภาพ และด้วยราคาที่เหมาะสม การพัฒนาเนื้อหาและสารสนเทศที่เหมาะสมกับชุมชนและท้องถิ่น รวมไปถึงการเตรียมความพร้อมและการให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการวางแผนตัดสินใจ

(2) การพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อส่งเสริมการพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อมให้มีการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ตลอดชีวิต สนับสนุนให้มีการใช้เพื่อประโยชน์ในการพัฒนาอาชีพ คุณภาพชีวิตและสิ่งแวดล้อมที่ดีของชุมชนและสังคม โดยมีสถาบันการศึกษาทั้งในส่วนกลางและท้องถิ่นองค์กรภาครัฐและเอกชน รวมไปถึงหน่วยงานระหว่างประเทศให้การสนับสนุนและเป็นที่ปรึกษาในการพัฒนา ประยุกต์ และต่อยอดเนื้อหาความรู้ และสร้างขีดความสามารถของชุมชนในการใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีสารสนเทศ

(3) การพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อสนับสนุนการสร้างสังคมแห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้โดยให้มีการสร้าง พัฒนา และต่อยอดองค์ความรู้และภูมิปัญญาไทย ส่งเสริมให้มี การบูรณาการกับความรู้สากล ให้สังคมไทยรู้เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ สร้างฐานการพัฒนาสังคมที่เข้มแข็งอย่างยั่งยืน โดยยึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงซึ่งสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

3.2) ยุทธศาสตร์การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ด้วย ICT

ยุทธศาสตร์ที่ 1 : การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานสารสนเทศให้ทั่วถึงและเท่าเทียม เร่งปฏิรูปกิจการโทรคมนาคมให้เกิดการแข่งขันเสรี เป็นธรรม โปร่งใส ตรวจสอบได้มีการจัดสรรคลื่นความถี่เพื่อประโยชน์สาธารณะ ติดตามและดำเนินการตามข้อกำหนดของกฎหมายภายใต้พระราชบัญญัติการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานสารสนเทศให้ทั่วถึงและเท่าเทียมกัน

ยุทธศาสตร์ที่ 2 : การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ พัฒนาและฝึกอบรมให้ประชาชนมีความรู้และทักษะพื้นฐานในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการพัฒนาอาชีพ คุณภาพชีวิต และสิ่งแวดล้อม รวมทั้งสนับสนุนให้เกิดกระบวนการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

ยุทธศาสตร์ที่ 3 : การเพิ่มขีดความสามารถของสถาบันความรู้ให้สนับสนุนและส่งเสริมการเรียนรู้ของชุมชนและสังคม สนับสนุนให้หน่วยงานที่ผลิตและเป็นเจ้าของข้อมูลสารสนเทศ และความรู้เร่งผลิตและเผยแพร่ความรู้สู่ประชาชน สนับสนุนให้เกิดการสร้างสังคมสารสนเทศที่ประชาชนสามารถเข้าถึง สืบค้น และใช้ประโยชน์จากสารสนเทศและความรู้พื้นฐานทั่วไปได้อย่างทั่วถึงและเท่าเทียมกัน สนับสนุนให้เกิดความร่วมมือระหว่างสถาบันการศึกษา กับ ชุมชนในการสร้าง ต่อยอด ถ่ายทอด และบูรณาการความรู้ที่เหมาะสมกับการพัฒนาชุมชนและสังคมที่มีความสมดุลย์

ยุทธศาสตร์ที่ 4 : การสร้างโอกาสและลดความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงสารสนเทศ สร้างขีดความสามารถในด้านการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ มีการใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีสารสนเทศร่วมกับเทคโนโลยีอื่น ๆ ที่ประชาชนสามารถเข้าถึงได้ โดยให้ความสำคัญกับสารสนเทศและความรู้มากกว่าการมีเทคโนโลยีสมัยใหม่ สนับสนุนให้เกิดการจัดตั้งศูนย์ข้อมูลและสารสนเทศชุมชนที่เปิดโอกาสให้ประชาชนสามารถเข้าใช้ประโยชน์ได้อย่างเท่าเทียม รวมไปถึงการเร่งสนับสนุนส่งเสริมให้หน่วยงานภาครัฐ เอกชน และองค์กรพัฒนาที่ไม่ใช่รัฐเร่งผลิตและให้บริการสารสนเทศและความรู้ที่เหมาะสมและสอดคล้องกับความต้องการของชุมชนและสังคม นอกจากนั้นจะต้องสนับสนุนและส่งเสริมให้เกิดการวิจัยและพัฒนา เพื่อหาทางลดความไม่เท่าเทียมกันในการเข้าถึงสารสนเทศและความรู้ของสังคมไทย

ยุทธศาสตร์ที่ 5 : การสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ นำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการส่งเสริมให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ของชุมชนและสังคม สร้างความรู้ทั้งจากบนลงล่าง (หรือการประยุกต์ความรู้สมัยใหม่ให้เหมาะสมกับการดำเนินชีวิตของท้องถิ่น) และจากล่างขึ้นบน (การถ่ายทอดภูมิปัญญาและวิถีชีวิตที่ดีงามสู่สังคมภายนอก) สนับสนุนให้เกิดเครือข่ายชุมชนในการระดมความคิดและแลกเปลี่ยนประสบการณ์เพื่อการพัฒนาชุมชนที่เหมาะสม มีความเข้มแข็ง และพึ่งตนเองได้ สนับสนุนให้เกิดเครือข่ายการเรียนรู้และแลกเปลี่ยนประสบการณ์ระหว่างชุมชนต่าง ๆ สร้างเครือข่ายภูมิปัญญาไทยโดยปราชญ์อาวุโส และบุคคลที่ได้รับการยอมรับจากสังคมเพื่อสนับสนุนการสร้างความรู้ วัฒนธรรม และภูมิปัญญาไทยให้เกิดองค์ความรู้ที่มีความเป็นสากลเกิดกระแสทางเลือกของการพัฒนา ที่มุ่งให้สังคมโลกได้ตระหนักถึงคุณค่าของความเป็นมนุษย์และการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ

ยุทธศาสตร์ที่ 6 : การพัฒนาคุณภาพชีวิตและสังคมที่เอื้ออาทร สนับสนุนให้มีการพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศที่สนับสนุนการเกื้อกูล มีความเอื้ออาทรระหว่างกลุ่มสังคมต่าง ๆ ของประเทศ พัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศและเว็บไซต์สำหรับผู้ด้อยโอกาส สังคมชนบท คนพิการ เด็กเร่ร่อน และชุมชนและกลุ่มวัฒนธรรม (เช่น ชุมชนภูเขา) เผยแพร่ข้อมูล และสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องให้กับสังคมวงกว้าง รวมถึงการแลกเปลี่ยนทัศนคติและกระบวนทัศน์ในการมองโลกและ การดำเนินชีวิต เพื่อสร้างความเข้าใจอันดีและความเอื้ออาทรให้เกิดขึ้นในสังคม นอกจากนั้นต้องส่งเสริมให้เกิดการมีส่วนร่วมของประชาชนกลุ่มต่าง ๆ เพื่อหามาตรการและแนวทางในการควบคุมและสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคม สร้างความเข้มแข็งของสถาบันครอบครัวเพื่อปกป้อง เยาวชนของชาติจากสื่อที่ไม่เหมาะสม การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อละเมิดสิทธิของผู้อื่น และการกระทำที่ผิดศีลธรรม

ทั้งนี้ในการบริหารสู่ความสำเร็จ ต้องประกอบด้วยการมีเอกภาพเชิงนโยบายและมีความหลากหลายในทางปฏิบัติ ที่เน้นปัจจัยการมีส่วนร่วมของชุมชนและท้องถิ่น การมีวิสัยทัศน์และภาวะผู้นำทั้งในระดับชาติและชุมชน การสร้างระบบการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ มีการเลือกใช้บูรณาการเทคโนโลยีอย่างเหมาะสม มีการจัดตั้งคณะทำงานเพื่อติดตามประเมินผลสัมฤทธิ์และการดำเนินการสู่เป้าหมายการเป็นสังคมแห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง

4) เป้าหมายเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการพัฒนาด้านสังคม (e-Society)

ลดความเหลื่อมล้ำของสังคมในยุคสารสนเทศ ส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดี และการเป็นสังคมแห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้

ยุทธศาสตร์การพัฒนา

4.1) พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานสารสนเทศให้ทั่วถึงและเท่าเทียม

- เร่งการปฏิรูปกิจการโทรคมนาคมให้เกิดการแข่งขันเสรี เป็นธรรม
- จัดสรรคลื่นความถี่เพื่อประโยชน์สาธารณะ
- ดำเนินการตามรัฐธรรมนูญมาตรา 78 ว่าด้วยโครงสร้างพื้นฐานสารสนเทศให้ทั่วถึงและเท่าเทียมกัน
- สนับสนุนให้ภาคเอกชนมีส่วนร่วมในการลงทุนด้านโครงสร้างพื้นฐานสารสนเทศ

4.2) พัฒนาศักยภาพคน

- พัฒนาและฝึกอบรมประชาชนให้มีความรู้และทักษะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ
- สร้างความตื่นตัวและตระหนักให้กับสังคมถึงโอกาสและภัยคุกคามของสังคมยุคสารสนเทศ
- สนับสนุนให้เกิดหลักสูตรการเรียนรู้และการให้บริการการเรียนรู้ตลอดชีวิต

4.3) เพิ่มขีดความสามารถของสถาบันความรู้ให้สนับสนุนการเรียนรู้ของชุมชนและสังคม

- ให้องค์กรที่มีข้อมูล สารสนเทศ และความรู้ ผลิตและเผยแพร่สู่สาธารณะ
- สร้างขีดความสามารถขององค์กรภาครัฐ สถาบันการศึกษา องค์กรที่ไม่ใช่ภาครัฐ สนับสนุนการเรียนรู้ของชุมชนและสังคม

4.4) สร้างโอกาสและลดความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงสารสนเทศและความรู้

- มีการใช้เทคโนโลยีที่มีความเหมาะสม เป็นเครื่องมือของการสื่อสารสู่ประชาชนได้
- จัดตั้งศูนย์สารสนเทศและการเรียนรู้ที่ประชาชนเข้าใช้ประโยชน์ได้
- ให้มีการวิจัยและพัฒนาเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางดิจิทัล (digital divide)

4.5) สร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้

- สนับสนุนการสร้างความรู้ ถ่ายทอดความรู้และใช้ความรู้ของชุมชน
- สร้างเครือข่ายชุมชนที่มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์และความรู้ เพื่อสร้างชุมชนเข้มแข็ง
- ให้เครือข่ายภูมิปัญญาไทยเพื่อพัฒนาองค์ความรู้และภูมิปัญญาไทยอย่างเป็นระบบ

4.6) พัฒนาคุณภาพชีวิต

- ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อเผยแพร่แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง
- ส่งเสริมพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ชุมชน (e-Community Commerce) เพื่อสร้างเศรษฐกิจชุมชนที่เข้มแข็ง และสนับสนุนนโยบายหนึ่งหมู่บ้านหนึ่งผลิตภัณฑ์
- พัฒนาระบบฐานข้อมูลเพื่อการตัดสินใจด้านการเกษตรที่มีคุณภาพ ให้ความรู้เกี่ยวกับวิธีการปรับปรุงคุณภาพการผลิต และการลดต้นทุนการผลิต ข้อมูลการแปรรูปผลิตภัณฑ์ ข้อมูลด้านการตลาด
- พัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อสนับสนุนการประกันคุณภาพให้ครอบคลุมประชาชนอย่างทั่วถึงและเท่าเทียม ให้ความรู้สาธารณสุขมูลฐานและการดูแลสุขภาพอนามัยที่ดีให้กับประชาชน

4.7) สร้างสังคมที่เอื้ออาทร

- ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศสำหรับคนพิการ ผู้ด้อยโอกาส และประชาชนในชนบท
- ส่งเสริมให้เกิดการสร้างเครือข่ายระหว่างกลุ่มสังคม ต่าง ๆ เพื่อการแลกเปลี่ยนโลกทัศน์ และสร้างความเข้าใจที่ดีซึ่งกันและกัน
- ระดมสรรพกำลังเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคม จากการใช้สื่อและเทคโนโลยีที่ไม่เหมาะสม ประพฤติผิดกฎหมาย ผิดศีลธรรม
- สร้างความเข้มแข็งของสถาบันครอบครัวเพื่อการพัฒนาเยาวชนที่มีคุณภาพ

ปัจจัยสำคัญที่จะสนับสนุนและส่งเสริมการดำเนินงานของกลยุทธ์รายสาขาทั้ง 5 ให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ คือการมีอุตสาหกรรมสนับสนุน (Supporting Industry) ที่เข้มแข็ง ดังนั้น ภายใต้นโยบายประเทศไทย 4.0 ของรัฐบาลในปัจจุบัน จึงมีการเสริมสร้างอุตสาหกรรมเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารภายในประเทศให้มีขีดความสามารถมากขึ้น และพร้อมที่จะรองรับอุปสงค์ที่มีต่อผลิตภัณฑ์ และการบริการด้านเทคโนโลยีสารสนเทศในรูปแบบที่หลากหลาย เพื่อการพัฒนา (กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร, 2559)

5) งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

กมลรัฐ อินทรทัศน์ (2559) สถานการณ์และความเป็นไปได้เกี่ยวกับการใช้ ICT ในกลุ่มของผู้รับงานไปทำที่บ้านของประเทศไทย พบว่าสตรีที่เป็นกลุ่มผู้รับงานไปทำที่บ้านส่วนใหญ่ (homebase workers) พบว่ากลุ่มสตรีดังกล่าวส่วนใหญ่มีการศึกษาน้อย มีภาระงานต่าง ๆ เช่น การดูแลครอบครัว ดูแลลูก ดูแลคนสูงอายุ คนเจ็บป่วย รวมทั้งคนพิการต่าง ๆ ในครอบครัว ฯลฯ ทำให้ทั้งทักษะ โอกาส และเวลา ฯลฯ มีน้อยมากที่จะพัฒนาตนเองในด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะหากเป็นเรื่องเกี่ยวกับ ICT นับว่าน้อยมาก และถ้ามีก็จะเป็นการจัดอบรมเกี่ยวกับการใช้ ICT ทั่วไป ยังไม่มีการบูรณาการหรือเชื่อมโยงเข้ากับงานที่พวกเขาทำอยู่ ส่วนใหญ่จะเป็นภาษาอังกฤษ ราคาสูง รวมทั้งขาดความตระหนักถึงประโยชน์ของ ICT ที่มีต่อธุรกิจของตน และเห็นว่าอุปกรณ์ ICT บางอย่างเกินความจำเป็นต่อการใช้งานของตน และยังเป็นภาระในการดูแลงานบ้านอีกด้วย อีกทั้งกลุ่มสตรีที่เป็นกลุ่มผู้รับงานไปทำที่บ้านส่วนใหญ่ขาดการฝึกอบรมเนื่องจากไม่มีเวลา และไม่มั่นใจที่จะเรียนรู้ ด้วยสาเหตุต่าง ๆ ดังกล่าวทำให้กลุ่มสตรีที่เป็นกลุ่มผู้รับงานไปทำที่บ้าน รวมทั้งสตรีทั่วไปมีโอกาสค่อนข้างน้อยมากในการใช้ ICT มาช่วยเกี่ยวกับงานของตนเอง ทั้ง ๆ ที่ ICT สามารถช่วยเอื้อประโยชน์ต่อการทำงานและการยกระดับคุณภาพชีวิตของกลุ่มสตรีดังกล่าวได้

คณะกรรมการการพัฒนาระดับสูงและกิจการเด็ก เยาวชน สตรี ผู้สูงอายุ คนพิการ และผู้ด้อยโอกาส (2558) ศึกษาความเป็นไปได้เกี่ยวกับการสร้างโอกาสการเรียนรู้ตลอดชีวิตด้วยเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อพัฒนาคุณภาพคน ภายใต้แนวคิดที่ว่า การพัฒนาคุณภาพของคนที่สำคัญที่สุดคือการพัฒนาทางการศึกษา โดยการสร้างโอกาสที่เท่าเทียมกัน ทั้งถึงและเสมอภาคด้วยรูปแบบ กระบวนการที่หลากหลายและเหมาะสม เป็นการเปิดโอกาสให้กับผู้เรียนรู้ทุกสาขาอาชีพ ผู้ด้อยโอกาส เช่น ผู้พิการ คนป่วย ผู้สูงอายุ เกษตรกร สตรีและเด็กโดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ พบว่าตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา หลายฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาและเทคโนโลยีสารสนเทศ เช่น กระทรวงศึกษาธิการ มหาวิทยาลัยหลายแห่ง โรงเรียนต่าง ๆ ทุกระดับ กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (ICT) บมจ. ทศท. บมจ. กสท. โทรคมนาคม กระทรวงวิทยาศาสตร์ ศูนย์คอมพิวเตอร์และอิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์แห่งชาติ (NECTEC) ได้มีโครงการโดยนำ ICT มาพัฒนาการศึกษา อาทิเช่น กระทรวงศึกษาธิการได้มีโครงการ MOEnet โครงการ Uninet โครงการจัดทำสื่อการสอน ในขณะที่มหาวิทยาลัยและโรงเรียนทุกระดับหลายแห่งได้จัดทำสื่อการสอนผ่านระบบการเรียนการสอนบนเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ล่าสุดคือโครงการมหาวิทยาลัยไซเบอร์ไทย แต่ก็ยังไม่สามารถสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตด้วยเทคโนโลยีสารสนเทศ (live long learning) ให้กับคนทุกกลุ่มในสังคมไทยได้อย่างเท่าเทียมจากข้อจำกัดเช่น

- 1) นโยบายระดับชาติที่ไม่ต่อเนื่องในการสนับสนุนให้มีการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อจัดการศึกษาอย่างกว้างขวาง
- 2) ขาดหน่วยงานผู้รับผิดชอบหลักในการบริหารจัดการการศึกษาตลอดชีวิตให้กับคนทุกกลุ่มเป้าหมาย โดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร
- 3) ขาดการเสริมสร้างทัศนคติที่ดีให้กับประชาชนทุกกลุ่มเป้าหมายในการแสวงหาความรู้ตลอดชีวิต
- 4) เนื้อหาที่มีคุณภาพและถูกต้องยังไม่เพียงพอสำหรับการจัดการเรียนการสอนเพื่อการศึกษาตลอดชีวิตตามเป้าหมาย จึงจำเป็นต้องสนับสนุนให้มีการจัดทำเพิ่ม และปรับปรุงที่มีอยู่ให้เหมาะสมตามเป้าหมาย และสถานการณ์
- 5) ขาดการส่งเสริมการใช้ และการเข้าถึงเนื้อหาที่ส่งเสริมการ

เรียนรู้ตลอดชีวิตด้วย

สุธาศินี สีนวนแก้ว (2553) ศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยความสำเร็จของการใช้ ICT เพื่อการพัฒนาสังคมสู่สังคมคุณภาพในประเทศกำลังพัฒนา พบว่า ICT มีบทบาทและความสำคัญเป็นอย่างมากกับชุมชนหรือสังคมที่จะทำให้ประชาชนสามารถเข้าถึงแหล่งความรู้และแหล่งข้อมูลต่าง ๆ ได้มากขึ้น รวดเร็วขึ้น ซึ่งจะส่งผลต่อการเข้าถึงบริการต่าง ๆ ของภาครัฐ การเชื่อมต่อการประสานงาน และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกันและระหว่างชุมชนอื่น ๆ การสร้างงาน สร้างรายได้ สร้างชื่อเสียงหรือสร้างการรับรู้เกี่ยวกับชุมชนของตนเองได้ทั่วโลก โดยพื้นฐานที่สำคัญที่สุดคือ การลดช่องว่างด้าน ICT หรือลดช่องว่างและความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงสารสนเทศ ความรู้ และบริการต่าง ๆ ของภาครัฐ ซึ่งนับว่าเป็นสิทธิพื้นฐานของชุมชนในปัจจุบันทั่วโลก ซึ่งท้ายที่สุดก็จะเป็นการนำไปสู่ความเข้มแข็งของชุมชนที่สามารถพึ่งตนเองได้อย่างมีอัตลักษณ์และศักดิ์ศรี มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกันอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต ก่อให้เกิดภาวะผู้นำ ภาวะการพึ่งตนเอง และภาวะการสร้างสรรคงานพัฒนาต่าง ๆ ด้วยตนเองในที่สุด

กมลรัฐ อินทรทัศน์ และคณะ (2548) ศึกษาเกี่ยวกับยุทธศาสตร์แห่งการกระจายโอกาสการเข้าถึงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการพัฒนาชนบท พบประเด็นหลักที่เกี่ยวข้องกับการเข้าถึงคือ 1) การให้บริการคอมพิวเตอร์อินเทอร์เน็ต นับว่าเป็นกลไกหนึ่งที่สำคัญในการลดช่องว่าง ด้าน IT ของคนในชุมชน ทั้งนี้จะเป็นการเชื่อมโยงเข้ากับหน่วยงานอื่น ๆ ในชุมชนนั้น ๆ เช่น อบต. โรงเรียน เป็นต้น 2) การจัดฝึกอบรมให้แก่คนในชุมชนได้รู้จักวิธีการเข้าถึงสารสนเทศที่ตนต้องการ นับว่า เป็นรูปแบบที่มักจัดทำกันโดยทั่วไป ซึ่งถือว่าเป็นกลไกสำคัญที่สามารถช่วยสร้างทักษะพื้นฐานด้าน IT ให้ กับคนในชุมชนในการเข้าถึงสารสนเทศและความรู้ในโอกาสต่อไป และ 3) การใช้เทคโนโลยีสื่อสารโทรคมนาคมเป็นศูนย์กลางข้อมูลข่าวสารของชุมชน แนวทาง ดังกล่าวนี้อาจมีการพัฒนาเพื่อให้สอดคล้องกับกระแสการกระจายอำนาจสู่ชุมชน ซึ่งชุมชนจำเป็นต้องใช้ ข้อมูลข่าวสารเพื่อบริหารจัดการตนเอง ทั้งนี้การใช้ข้อมูลข่าวสารดังกล่าวทำให้ข้อมูลข่าวสารต้องมีการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบเพื่อเอื้อให้คนในชุมชนได้เข้าถึงสารสนเทศที่ต้องการได้อย่างสะดวกและ รวดเร็ว

มัวร์, คาเรนซ่า และคณะ (Moore, Karenza, et al). (2008) ศึกษาเกี่ยวกับ อนาคตเกี่ยวกับความสมดุลทางเพศ? ผู้หญิงกับการทำงานเกี่ยวกับ ICT และเรื่องราวที่เกี่ยวกับอนาคต โดยเป็นการศึกษาเพื่อสำรวจเกี่ยวกับอนาคตที่เกี่ยวข้องระหว่างสตรีกับเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (ICT) ผ่านกระบวนการของการพัฒนาแนวคิด ทฤษฎี และกระบวนการต่างๆที่เกี่ยวข้องในอนาคตโดยตระหนักเกี่ยวกับหน่วยงาน และบทบาทที่เกี่ยวข้องกับ ICT ในการพัฒนาแรงงานสตรีที่นับว่าขาดแคลน และได้รับความสำคัญ การส่งเสริมที่น้อยกว่าเมื่อเทียบกับแรงงานชายที่เกี่ยวกับ ICT ความตระหนักเกี่ยวกับประเด็นดังกล่าว หรือการให้ความสำคัญเกี่ยวกับประเด็นดังกล่าวของประเทศอังกฤษ เช่น การเป็นตัวแทนของผู้หญิงในสายงานหรือสายอาชีพที่เกี่ยวกับ ICT โอกาสในการทำงาน ความก้าวหน้าในอาชีพ อิสระเกี่ยวกับการใช้เวลา คุณภาพชีวิตและการทำงาน

ฮอสแมน, ลอรา และคณะ (Hosman, Laura, et al). (2008) ศึกษาเกี่ยวกับ การพัฒนากลุ่มเป้าหมายของโครงการ ICT เพื่อให้เกิดความยั่งยืนในประเทศกำลังพัฒนา โดยเป็นการศึกษาเกี่ยวกับการนำ ICT เพื่อใช้เป็นเครื่องมือพัฒนาในประเทศกำลังพัฒนาต่าง ๆ พบว่า โครงการพัฒนาต่างๆที่นำเทคโนโลยีสารสนเทศและการ

สื่อสาร ICT) ไปสู่ประเทศกำลังพัฒนาและโดยเฉพาะอย่างยิ่งในพื้นที่ชนบทนับว่าเป็นโครงการที่มีศักยภาพในการที่จะเพิ่มขีดความสามารถโอกาสของผู้คน โอกาสทางเศรษฐกิจ การลดช่องว่างทางดิจิทัลที่เป็นสาเหตุสำคัญในการสร้างความเหลื่อมล้ำระหว่างความเป็นอยู่และความไม่เท่าเทียมกันของโลก อย่างไรก็ตามเมื่อได้ทำการเกี่ยวกับการดำเนินการทั่วโลกพบว่า ความต่อเนื่อง ความชัดเจนในการขับเคลื่อนโครงการดังกล่าวยังน้อยมาก โดยเฉพาะโครงการระยะยาว นโยบายที่สนับสนุนอย่างเนื่อง เป็นระบบ และจริงจัง ทำให้ส่งผลความสามารถในการกำหนดความสำเร็จ และเกิดการพัฒนานเป็นแนวทางปฏิบัติที่ดีที่สุด (best practices) เพื่อให้สามารถที่จะนำไปใช้หรือปรับใช้ในบริบทต่าง ๆ ได้ ดังนั้นแนวทางในการพัฒนาดังกล่าว ต้องมีการกำหนดผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียในกระบวนการของการพัฒนาดังกล่าว เพราะถือว่าเป็นกุญแจสำคัญที่จะสามารถส่งผลต่อการพัฒนาโครงการอย่างยั่งยืน

อารูนะชะลาม และซับเบีย (Arunachalam and Subbiah) (2002) ศึกษาเกี่ยวกับ การเข้าถึงผู้ที่ยังไม่สามารถเข้าถึงได้ : วิธีการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการพัฒนาคนจนในชนบทของประเทศกำลังพัฒนา: เราจะใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อช่วยให้คนจนในชนบทได้อย่างไร เป็นการศึกษาที่ต้องการหาคำตอบให้กับคำถามจากหลายๆหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนา ที่เกี่ยวข้องกับการลงทุนหน่วยงานภาครัฐบาล รวมทั้งหน่วยงานบริจาคต่าง ๆ ว่าทำไม? หรือควรต้องสนับสนุนโครงการ กิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (ICT) หรือไม่ หรือควรนำเงินหรืองบประมาณดังกล่าวไปลงทุนเรื่องอื่น ๆ ดีกว่า เช่น เรื่องเกี่ยวกับอาหาร ที่อยู่อาศัย สุขภาพและการศึกษา? คำตอบที่ได้คือ หากหน่วยงานใด ๆ สามารถใช้งบประมาณที่มีประสิทธิภาพและสร้างสรรค์ในการลงทุนและพัฒนาเกี่ยวกับ ICT แล้ว ICT สามารถที่จะเป็นส่วนประกอบสำคัญของการพัฒนาต่าง ๆ ได้ ดังเช่นโครงการ Village Project ของมูลนิธิ M.S. Swaminathan ที่เป็นตัวอย่างของการใช้ ICT เพื่อการพัฒนาอย่างประสบความสำเร็จทั่วโลก เพราะจุดที่สำคัญที่สุดคือ เราไม่ได้ใช้ ICT เพื่อเป็นเครื่องมืออย่างเดียว แต่เราใช้แก่น หรือคุณค่าที่แท้จริงของ ICT เพื่อการพัฒนาอย่างบูรณาการที่เหมาะสมที่สุด สามารถที่จะตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนได้ดีที่สุด

ลาฮีรี, บิสวาจิตและคณะ (Lahiri, Biswajit, et al). (2017). ศึกษาเกี่ยวกับ การพัฒนาระบบการให้คำปรึกษาด้านการเกษตรผ่านระบบเทคโนโลยีโทรศัพท์มือถือ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของระบบการส่งเสริมการเกษตรในพื้นที่ตะวันออกเฉียงเหนือของอินเดีย เป็นการศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาระบบการให้คำปรึกษาทางการเกษตรด้วยโทรศัพท์มือถือ เพื่อรักษาความมั่นคงด้านอาหารในภูมิภาคหิมาลัยตะวันออกเฉียงเหนือของอินเดีย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการพัฒนาศักยภาพของเกษตรกรด้วยการให้ข้อมูลที่ถูกต้อง ตามที่ต้องการ ในเวลาที่เหมาะสม โดยการบูรณาการเข้ากับระบบการส่งเสริมการเกษตรเดิมที่ทำอยู่ โดยเป็นการศึกษากับเกษตรกรจำนวน 2,000 คน รวมทั้งเกษตรกรสตรีที่ได้จากการเทคนิคการหากลุ่มตัวอย่างแบบ Snowball ตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดร่วมกัน ในส่วนวิธีการที่บูรณาการเข้ากับกระบวนการส่งเสริมการเกษตรที่ทำอยู่คือ ระบบการให้คำปรึกษาด้านฟาร์ม (Pull Based) และบริการข้อมูล (Push Based) ผ่านระบบตอบรับเสียงโต้ตอบแบบทันที (IVRS) ผ่านโทรศัพท์มือถือ รวมทั้งการให้คำปรึกษาทางเว็บไซต์ พบว่าเฉลี่ยประมาณ 300 คำแนะนำที่มีการให้บริการในแต่ละเดือน ส่วนใหญ่เป็นคำแนะนำเรียงตามลำดับคือ ด้านการจัดการการประมง (17.32%) แหล่งเมล็ดพันธุ์ (9.95%)

การจัดการปศุสัตว์ (9.18%) โรคและการจัดการศัตรูพืช (8.75%) ข้อมูลเกี่ยวกับการฝึกอบรมต่างๆ (9.35%) และ การพัฒนาโดยภาพรวม (7.76%)

ซิงค์ เมห์ทา, บาล์วานท์ และคณะ (Singh Mehta, Balwant, et al). (2014). ศึกษาเกี่ยวกับ ICT กับการ พัฒนาศักยภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของสตรีในชนบท: กรณีโทรศัพท์มือถือในประเทศอินเดีย เป็นการศึกษา เพื่อหาแนวทางในการพัฒนาศักยภาพของสตรีทั่วโลกด้วย ICT เพราะเป็นสิ่งที่ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องต้องทำร่วมกัน และไม่สามารถที่จะหลีกเลี่ยงได้ รวมทั้งในกลุ่มประเทศกำลังพัฒนาต่าง ๆ เช่น อินเดีย ที่นับว่าเป็นประเทศที่มี ศักยภาพในการใช้เครื่องมือ ICT ในการพัฒนาศักยภาพของสตรีทุกระดับ รวมทั้งสตรีด้อยโอกาส เพราะ ICT สามารถทำให้สามารถก้าวข้ามอุปสรรคต่าง ๆ ที่เคยเป็นมา เช่น ความห่างไกล ระยะเวลา สภาพพื้นที่ เพื่อให้ สามารถสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจได้ สามารถสร้างศักยภาพทางการศึกษา ทางสุขภาพ ด้วยการให้บริการสุขภาพที่ ทั่วถึง เช่น การศึกษาในครั้งนี้เป็นการศึกษาเกี่ยวกับผลกระทบของการเข้าถึงและการใช้โทรศัพท์เคลื่อนที่ของสตรี ในพื้นที่ชนบทที่เป็นกลุ่มสตรีด้อยโอกาส หรือยังคงเป็นกลุ่มที่ขาดแคลน ไม่สามารถเข้าถึงทรัพยากรต่าง ๆ ได้ ฯลฯ โดยทำการสัมภาษณ์โดยรวม 200 คน (ผู้ใช้ 100 คนและ 100 คนที่ไม่ได้ใช้) ในหมู่บ้านสองแห่งที่อยู่ในเขตที่ ยากจน พบบริบทที่เกี่ยวข้องกับประสบการณ์การเข้าถึงและการใช้ และผลกระทบของโทรศัพท์มือถือที่มี ผลกระทบต่อชีวิตในประเด็นต่าง ๆ โดยผลกระทบที่สำคัญที่สุดคือ การใช้โทรศัพท์มือถือมีส่วนสำคัญต่อการ เสริมสร้างศักยภาพ และอำนาจของสตรีในชนบท ดังนั้นรัฐบาลควรส่งเสริมผู้ประกอบการโทรศัพท์มือถือเอกชนให้ สามารถเอื้อต่อการให้บริการที่มีปริมาณและคุณภาพมากยิ่งขึ้น โดยอาจจะทำการยกเว้นภาษีและผลประโยชน์อื่น ๆ สร้างสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น การสร้างโครงสร้างพื้นฐาน รวมทั้งบริการเคลื่อนที่ต่าง ๆ ที่ ทั่วถึงและมีประสิทธิภาพ ควรให้เงินสนับสนุนหรือผ่อนผันให้กับประชาชนในชนบทโดยเฉพาะกลุ่มสตรีด้อยโอกาส เพื่อส่งเสริมและให้โอกาสกลุ่มสตรีดังกล่าวสามารถเข้าถึงการพัฒนาที่มากขึ้น และในที่สุดก็จะสามารถมีส่วนร่วม ในการพัฒนาที่มากยิ่งขึ้น อีกทั้งการจัดระบบการให้บริการข้อมูลผ่านโทรศัพท์มือถือเพื่อเพิ่มมูลค่าของ โทรศัพท์มือถือและการเข้าถึงการพัฒนาต่าง ๆ และจำเป็นที่จะต้องมีการฝึกอบรมอย่างต่อเนื่องเพื่อให้สตรี สามารถใช้โทรศัพท์มือถือได้ดีขึ้น เช่น สามารถเข้าถึงข้อมูลเกี่ยวกับการศึกษา เกี่ยวกับสินเชื่อสำหรับผู้ประกอบการ โอกาสในการทำงานต่าง ๆ ประเด็นเรื่องสุขภาพ ตลอดจนโครงการสวัสดิการต่าง ๆ ของรัฐบาล ซึ่ง ในที่สุดก็จะเป็นการพัฒนาทั้งกลุ่มสตรี กลุ่มเยาวชน ครอบครัว และชุมชนโดยภาพรวม

จากการศึกษา ทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการใช้ ICT เพื่อการพัฒนาในมิติต่าง ๆ ทั้งเพื่อการ พัฒนาโดยภาพรวม ทั้งเพื่อการพัฒนาในแต่ละมิติ เช่น การพัฒนาชนบท การพัฒนาชุมชน การพัฒนาด้าน การเกษตร การพัฒนาการศึกษา การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม และการพัฒนากลุ่มคนด้อยโอกาสที่เป็นทั้ง ภาพรวม และที่เป็นกลุ่มเฉพาะ เช่น กลุ่มสตรีด้อยโอกาส กลุ่มเยาวชนสตรีที่เป็นกลุ่มด้อยโอกาส กลุ่มผู้รับงานไปทำที่ บ้าน (home-base workers) ซึ่งส่วนใหญ่เป็นกลุ่มสตรีด้อยโอกาสในกลุ่มประเทศด้อยพัฒนาและประเทศกำลัง พัฒนาอย่างเช่นประเทศไทยพบว่า การเปิดโอกาสเพื่อการเข้าถึง การใช้ประโยชน์จาก ICT ในมิติต่าง ๆ นับว่าเป็น ความจำเป็นขั้นพื้นฐาน เป็นสิทธิขั้นพื้นฐานที่ทุกประเทศ ทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในทุกระดับ รวมทั้งตัวกลุ่ม ผู้ด้อยโอกาสเองต้องเท่าทันและเท่าเทียมมากที่สุด